

بسم الله الرحمن الرحيم

سوالات درس به درس دینی یازدهم

کانال یازدهمیا

@Tajrobi11

سلام عزیزان

اولا تشکر میکنم از کس یا کسانی که زحمت تهیه این فایل رو کشیدند.

ما سعی می کنیم با تلاش های خودمون این فایل رو به دست دانش آموزان

برسونیم تا بتونن ارزش استفاده کنند

اما از شما عزیزان یه خواهشی دارم

اینکه اگر این فایل رو در کانالی غیر کانال @tajrobi11 دانلود کردین به کانال ما

(کانال اصلی) بپیوندید تا هم از ما حمایت کنید وهم مطالب عالی کانال رو دانلود و

استفاده کنین

این حضور شماست که به ما اراده میده تا بتونیم کانال رو اداره کنیم

کانال ما فقط و فقط جنبه علمی آموزشی دارد.

یا علی

@Tajrobi11

باسمه تعالی

جزوه درس به درس دین و زندگی (۲)، پایه یازدهم، بر اساس چاپ ۹۶

طراح: قاسم مندوانی، سرگروه معارف اسلامی و فلسفه و منطق شهرستان شادگان

ردیف	درس اول: «هدایت الهی»	صفحه
۱	«آب، هوا، غذا و پوشاک»، یک دسته نیازهای طبیعی و غریزی هستند که انسان همچون سایر موجودات، در زندگی به آنها نیاز دارد. درست ☒ نادرست ☐	۷
۲	خداوند، پاسخ به نیازهای «طبیعی» و «غریزی» را در کجا آماده کرده است؟ با ذکر مثال توضیح دهید. پاسخ: در جهان خلقت، البته راه آگاه شدن از آنها را نیز به وی نشان داده است. مثال (۱)، در وقت نیاز به آب و غذا، احساس تشنگی و گرسنگی می کند و سراغ آب و غذا می رود. مثال (۲)، هنگام سرما و گرما، از مصالح موجود در طبیعت بهره می برد و برای خود لباس، پوشاک و مسکن تهیه می کند.	۷
۳	آیا نیازهای انسان، منحصر به نیازهای «طبیعی» و «غریزی» او می شود؟ توضیح دهید. پاسخ: خیر، زمانی که انسان اندکی از سطح زندگی روزمره فراتر رود و در افق بالاتری بیندیشد، خود را با نیازهایی مهم تر رو به رو می بیند؛ نیازهایی که برآمده از سرمایه های ویژه ای است که خداوند به وی عطا کرده است و پاسخ صحیح به این نیازهای اساسی است که سعادت انسان را تضمین می کند. این نیازها، به تدریج به دل مشغولی، دغدغه و بالأخره به سوال هایی تبدیل می شوند که تا پاسخ آنها را نیابد، آرام نمی گیرد.	۷
۴	نیازهای برتر انسان را بنویسید. (۳ مورد) پاسخ: (۱) شناخت هدف زندگی (۲) درک آینده خویش (۳) کشف راه درست زندگی یا چگونه زیستن	۷
۵	از نیازهای برتر انسان، «شناخت هدف زندگی» را توضیح دهید. پاسخ: انسان می خواهد بداند «برای چه زندگی می کند؟» و کدام هدف است که می تواند با اطمینان خاطر زندگی اش را صرف آن نماید؟ او می داند که اگر هدفی حقیقی خود را نشناسد یا در شناخت آن دچار خطا شود، عمر خود را از دست داده است.	۷
۶	دعای امام سجاد (ع) که در آن می فرمایند: «خدایا، ایام زندگانی مرا به آن چیزی اختصاص بده که مرا برای آن آفریده ای» با کدام یک از نیازهای برتر انسان، «ارتباط» دارد؟ (۱) شناخت هدف زندگی ☒ (۲) درک آینده خویش ☐ (۳) کشف راه زندگی ☐	۷
۷	در نیاز برتر «درک آینده خویش»، کدام سوالات برای انسان مطرح می شوند؟ بنویسید. پاسخ: «آینده او چگونه است؟» / «آیا زندگی او با مرگ تمام می شود یا دفتر حیات او به شکل دیگری گشوده می گردد؟» / «اگر حیات، به شکل دیگری ادامه می یابد و انسان زندگی ابدی را پس از مرگ آغاز خواهد کرد، نحوه زندگی او پس از مرگ چگونه است؟» / «زاد و توشه سفر به جهان دیگر چیست؟» / «خوشبختی وی در آن سرا، در گرو انجام چه کارهایی است؟» نکته مهم: پاسخ به این سؤال ها فقط از عهده کسی بر می آید که کاملاً از جهان دیگر و زندگی پس از مرگ آگاه باشد و زاد و توشه آن را بشناسد و به دیگران اطلاع دهد.	۷

۷	۸	ایات زیر، با کدامیک از نیازهای برتر انسان «ارتباط» دارند؟ روزها فکر می‌است و همه شب می‌فکرم که چرا غافل از اصول دل فروشتمم از کجا آمده‌ام که درم بهر چه بود به کجا می‌روم که در نماز و وطنم پاسخ: درک آینده خویش
۸	۹	چرا کشف راه درست زندگی یا چگونه زیستن، دغدغه‌ای جدی برای انسان است؟ پاسخ: زیرا انسان فقط یک بار به دنیا می‌آید و یک بار زندگی در دنیا را تجربه می‌کند. بنابراین، در این فرصت تکرار نشدنی باید از بین همه راه‌هایی که پیش‌روی اوست، راهی را برای زندگی انتخاب کند که به آن مطمئن باشد و بتواند از همه سرمایه‌هایی که خدا به او داده است به خوبی بهره‌مند شود و به آن هدف برتری که خدا در خلقت او قرار داده است، برسد.
۸	۱۰	پاسخ به نیازهای برتر، باید حداقل چند ویژگی داشته باشد؟ بنویسید. پاسخ: «دو» ویژگی؛ (۱) کاملاً درست و قابل اعتماد باشد. (۲) همه جانبه باشد.
۸	۱۱	چرا پاسخ‌هایی که به نیازهای برتر می‌دهیم، باید «کاملاً درست و قابل اعتماد» باشد؟ زیرا هر پاسخ احتمالی و مشکوک نیازمند تجربه است تا کارایی آن مشخص شود، در حالی که عمر محدود آدمی برای چنین تجربه‌ای کافی نیست، به خصوص که راه‌های پیشنهادی هم بسیار زیاد و گوناگون است.
۸	۱۲	چرا پاسخ‌هایی که به نیازهای برتر می‌دهیم باید «همه‌جانبه» باشد؟ پاسخ: زیرا ابعاد جسمی و روحی، فردی و اجتماعی و دنیوی و اخروی انسان، پیوند و ارتباط کامل و هماهنگی با هم دارند و نمی‌توان برای هر بُعدی، جداگانه برنامه‌ریزی کرد.
۸	۱۳	با توجه به ویژگی‌های دوگانه نیازهای برتر، یعنی «کاملاً درست و قابل اعتماد» و «همه‌جانبه» بودن؛ بنویسید چه کسی می‌تواند پاسخ صحیحی به این سؤال‌ها بدهد؟ پاسخ: (۱) آگاهی کاملی از خلقت انسان، جایگاه او در نظام هستی، ابعاد دقیق و ظریف روحی و جسمی و فردی و نیز فردی و اجتماعی داشته باشد. (۲) همچنین بداند که انسان‌ها، پس از مرگ، چه سرنوشتی دارند و چه عاقبتی در انتظار آن‌هاست.
۹	۱۴	خداوند هر مخلوقی را متناسب با ویژگی‌هایی که در وجودش قرار داده است، هدایت می‌کند. درست ☒ نادرست ☐
۹	۱۵	دو مورد از ویژگی‌های انسان، که سبب تمایز او از سایر موجودات می‌شود را بنویسید. پاسخ: (۱) قدرت تفکر و تعقل (۲) قدرت اختیار و انتخاب
۹	۱۶	انسان، ابتدا درباره هر کاری که می‌خواهد انجام دهد و سپس، آن را می‌کند و انجام می‌دهد. پاسخ: تفکر - انتخاب
۹	۱۷	شیوه هدایت انسان توسط خداوند، چگونه است؟ توضیح دهید. پاسخ: هدایت خداوند، از مسیر دو ویژگی «تفکر» و «انتخاب» انسان می‌گذرد؛ یعنی خداوند برنامه هدایت وی را که در برگرفته پاسخ به سؤالات برتر و بنیادین بشر است، از طریق «پیامبران» می‌فرستد تا انسان‌ها با «تفکر» در این برنامه و پی‌بردن به ویژگی‌ها و امتیازات آن، با «اختیار خود» این برنامه را انتخاب کنند و در زندگی به کار بندند و به «هدفی» که خداوند در خلقت آن‌ها قرار داده است، برسند.

۹	۱۸	انسان با استفاده از کدام سرمایه الهی، در پیام الهی تفکر می کند و چگونه می تواند راه صحیح زندگی را بیابد و پیش برود؟ پاسخ: « عقل » - با کسب معرفت و تشخیص باید ها و نبایدها .
۱۰	۱۹	در حدیث امام کاظم (ع) که خطاب به شاگرد برجسته خود هشام بن حکم است، تأمل کنید و به سؤالات داده شده، پاسخ دهید: « ای هشام، خداوند رسولانش را به سوی بندگان فرستاد، جز برای آن که در پیام الهی تعقل کنند. کسانی این پیام را بهتر می پذیرند که از معرفت برتری برخوردار باشند و آنان که در تعقل و تفکر برترند، نسبت به فرمان های الهی داناترند و آن کسی که عقلش کامل تر است، رتبه اش در دنیا و آخرت بالاتر است. » ۱- علت ارسال رسولان توسط خداوند، چه چیزی بیان شده است؟ پاسخ: فقط برای آن بود که بندگان، در پیام الهی تعقل کنند. ۲- چه کسانی پیام الهی را بهتر می پذیرند؟ پاسخ: کسانی که از معرفت برتری برخوردار باشند. ۳- چه کسانی نسبت به فرمان های الهی، « داناتر » اند؟ پاسخ: کسانی که در تعقل و تفکر برترند. ۴- چه کسی رتبه اش در دنیا و آخرت، « بالاتر » است؟ پاسخ: آن کسی که عقلش کامل تر است.
۱۰	۲۰	با کنار هم قرار گرفتن « عقل » و « وحی »، می توان به پاسخ سؤال های اساسی دست یافت. درست ☒ نادرست ☐
۱۰	۲۱	قرآن کریم، در آیه ۳، سوره انسان: « إنا هديناه السبيلَ إما شاكراً وإما كفوراً » چه کسی را « ناسپاس » نامیده است و چرا؟ پاسخ: کسی که به جای بهره گیری از سرمایه های « عقلانی » و « وحیانی » به علت دارا بودن اختیار، راه های دیگری، غیر از برنامه خداوند را انتخاب می کند و زیان و ضرر می کند و با دست خالی، دنیا را ترک گفته و به دیار آخرت می شتابد و ضرر و زیان خود را در آن جا مشاهده کند.

باسمه تعالی

جزوه درس به درس دین و زندگی (۲)، پایه یازدهم، بر اساس چاپ ۹۶

طراح: قاسم مندوانی، سرگروه معارف اسلامی و فلسفه و منطق شهرستان شادگان

ردیف	درس دوم: «تداوم هدایت»	صفحه
۱	«دین» به چه معناست؟ پاسخ: به معنای «راه» و «روش» است.	۱۸
۲	راه و روشی که خداوند برای زندگی انسان‌ها برگزیده، همان «.....» است که به آن «.....» می‌گویند. پاسخ: دین الهی - اسلام	۱۸
۳	بر اساس آیات قرآن کریم، خداوند چند دین برای انسان‌ها فرستاده است؟ توضیح دهید. پاسخ: «یک دین» فرستاده و به همه پیامبران فرمان داده است تا همان دین را در میان مردم تبلیغ کنند و راه تفرقه در پیش نگیرند. انبیاء هم، این فرمان الهی را اطاعت کرده و مأموریت خود را انجام داده‌اند.	۱۸
۴	«فطرت» به چه معناست و وقتی که از فطرت انسان سخن می‌گوییم، منظور چیست؟ پاسخ: به معنای «نوع خاص آفرینش» است. - منظور آفرینش خاص انسان و ویژگی‌هایی است که خداوند در اصل آفرینش وی قرار داده است.	۱۸
۵	از ابتدای آفرینش انسان تا کنون، اقوام مختلفی که روی زمین زندگی کرده‌اند در یک چیز مشترک‌اند؟ (۱) آداب و رسوم ☐ (۲) زبان ☐ (۳) نژاد ☐ (۴) ویژگی‌های فطری ☒	۱۸
۶	چهار مورد از ویژگی‌های فطری مشترک میان همه انسان‌ها را بنویسید. پاسخ: (۱) از استعداد تفکر و قدرت اختیار برخوردارند. (۲) فضیلت‌های اخلاقی مانند عدالت و خیرخواهی را دوست دارند و از رذائل اخلاقی مانند ظلم، حسادت و دروغ بیزارند. (۳) به دنبال زیبایی‌ها، خوبی‌ها و کمالات نامحدودند. (۴) از فنا و نابودی گریزان و در جست‌وجوی زندگی جاودانه هستند.	۱۸
۷	چرا خداوند، یک برنامه کلی به انسان‌ها ارزانی داشته است؟ پاسخ: تا آنان را به هدف مشترکی که در خلقتشان قرار داده است، برساند. (به سبب ویژگی‌های فطری مشترک میان انسان‌ها)	۱۸
۸	برنامه کلی‌ای که خداوند به انسان ارزانی داشته، تا آنان را به هدف مشترکی که در خلقتشان قرار داده است، برساند؛ چه نام دارد و به چه معناست؟ پاسخ: «اسلام» - به معنای «تسلیم بودن در برابر خداوند» است.	۱۸
۹	در اسلام، از انسان خواسته می‌شود تا با اندیشه در «خود» و «جهان هستی»، به چه چیزی دست یابد؟ پاسخ: «ایمان قلبی»	۱۸
۱۰	چهار مورد از چیزهایی که اسلام از انسان خواسته، تا به آن‌ها «ایمان قلبی» داشته باشد را بنویسید. پاسخ: (۱) خدای یگانه و دوری از شرک (۲) فرستادگان الهی و راهنمایان دین (۳) سرای آخرت، پاداش و حسابرسی عادلانه (۴) عادلانه بودن نظام هستی	۱۹

۱۱	پیامبران در حیطه «عمل» از انسان می‌خواهند با ایمانی که کسب کرده است، در چه زمینه‌هایی تلاش نماید؟ پاسخ: (۱) با انجام واجبات و ترک حرام‌های آن، خداوند را عبادت و بندگی کند. (۲) فضایل اخلاقی مانند عفت، راستگویی و امانتداری را کسب نماید و از رذائل اخلاقی، مانند ظلم، نفاق، دروغ و ریا دوری کند. (۳) جامعه‌ای دینی بر اساس عدالت بنا نماید.	۱۹
۱۲	محتوای اصلی دعوت پیامبران، است و همه آن‌ها آورنده بوده‌اند. پاسخ: «یکسان» - «یک دین»	۱۹
۱۳	تعالیم انبیاء در چه زمینه‌هایی «تفاوت» دارند؟ با ذکر مثال توضیح دهید. پاسخ: در «برخی احکام فرعی»، متناسب با زمان و سطح آگاهی مردم و نیازهای هر دوره با دوره‌ای دیگر تفاوت داشته است. مثلاً همه پیامبران، امت‌های خود را به «نماز» دعوت کرده‌اند، اما در «شکل» و «تعداد» آن تفاوت‌هایی بوده است، البته این قبیل تفاوت در اصل دین نشده است.	۱۹
۱۴	علل فرستادن پیامبران متعدد را فقط نام ببرید. پاسخ: الف) استمرار و پیوستگی در دعوت ب) رشد تدریجی سطح فکر مردم ج) تحریف تعلیمات پیامبر پیشین	۱۹
۱۵	لازمه ماندگاری یک پیام، چیست؟ پاسخ: تبلیغ دائمی و مستمر آن است.	۱۹
۱۶	استمرار و پیوستگی (تداوم) در دعوت پیامبران، سبب چه نتایجی شد؟ پاسخ: سبب شد تا: (۱) تعالیم الهی جزء سبک زندگی و آداب و فرهنگ مردم شود. (۲) دشمنان دین نتوانند آن را به راحتی کنار بگذارند.	۱۹
۱۷	از علل آمدن پیامبران متعدد، «استمرار و پیوستگی در دعوت» را شرح دهید. پاسخ: لازمه ماندگاری یک پیام، تبلیغ دائمی و مستمر آن است. پیامبران الهی، با «ایمان استوار» و «تلاش بی‌مانند» در طول زمان‌های مختلف، دین الهی را تبلیغ می‌کردند. آنان سختی‌های را تحمل می‌کردند تا خداپرستی، عدالت طلبی و کرامت‌های اخلاقی میان انسان‌ها جاودان بماند و گسترش یابد و شرک و ظلم و رذائل اخلاقی از بین برود. این تداوم سبب شد تا تعالیم الهی جزء سبک زندگی و آداب و فرهنگ مردم شود و دشمنان دین، نتوانند آن را به راحتی کنار بگذارند.	۱۹
۱۸	رشد تدریجی فکر و اندیشه و امور مربوط به آن، مانند «دانش و فرهنگ» از علل فرستادن پیامبران متعدد است. ☒ درست ☐ نادرست	۱۹
۱۹	چرا لازم بود در هر عصر و دوره‌ای پیامبران جدیدی «مبعوث» شوند؟ پاسخ: تا همان اصول ثابت دین الهی را در خور فهم و اندیشه انسان‌های دوران خود بیان کنند و متناسب با درک آنان سخن گویند.	۱۹
۲۰	هر پیامبری که مبعوث می‌شد، درباره چه موضوعاتی سخن می‌گفت؟ (۴ مورد ذکر کنید) پاسخ: درباره توحید، معاد، عدالت، عبادت خداوند و مانند آن. (البته، در سطح فهم و درک مردم زمان خود بوده است.)	۱۹

۱۹	هر کدام از موارد زیر، به کدام یک از علل آمدن پیامبران متعدد اشاره دارند؟ بنویسید. الف) متناسب درک مردم سخن گفتن پیامبران و اصول ثابت دین را در خور فهم آنان بیان کردن ب) ناتوان ماندن دشمنان در کنار گذاردن دین الهی پاسخ: الف) رشد تدریجی سطح فکر مردم ب) استمرار پیوستگی در دعوت
۲۰	حدیث شریف پیامبر اکرم (ص) «إِنَّا مَعَاشِرَ الْأَنْبِيَاءِ أُمِرْنَا أَنْ نُكَلِّمَ النَّاسَ عَلَى قَدْرِ عُقُولِهِمْ» با کدام یک از علل آمدن پیامبران متعدد «ارتباط» دارد؟ پاسخ: رشد تدریجی سطح فکر مردم
۲۰	به چه علت تعلیمات انبیاء به تدریج فراموش می شد، یا به گونه ای تغییر می یافت که با اصل آن «مفاوت» می شد؟ پاسخ: به علت «ابتدایی بودن سطح فرهنگ و زندگی اجتماعی» و «عدم توسعه کتابت».
۲۰	به چه علت، پیامبران بعدی می آمدند و تعلیمات اصیل و صحیح پیامبران قبل از خود را بار دیگر به مردم ابلاغ می کردند؟ پاسخ: به علت این که تعلیمات پیامبران به تدریج «فراموش» می شد یا به گونه ای «تغییر» می یافت.
۲۳	عوامل ختم نبوت را فقط نام ببرید. پاسخ: ۱) آمادگی جامعه بشری برای دریافت برنامه کامل زندگی ۲) حفظ قرآن کریم از تحریف ۳) وجود امام معصوم پس از پیامبر (ص) ۴) پویایی و روز آمد بودن (به روز بودن) دین اسلام
۲۳	چرا تعیین زمان ختم نبوت، فقط با «خداوند» است؟ پاسخ: زیرا اوست که دقیقاً می داند عوامل ختم نبوت فراهم شده یا نه. مثلاً یکی از عوامل بی نیازی از آمدن پیامبر جدید، «حفظ کتاب آسمانی از تحریف» و «وجود آن در میان مردم» است. اما تشخیص این که در چه زمانی مردم به مرحله ای می رسند که می توانند کتاب آسمانی خود را حفظ کنند، در توانایی انسان نیست و فقط خداوند از چنین علمی برخوردار است. بنابراین، با توجه به اعلام ختم نبوت در زمان حضرت محمد (ص)، در می یابیم که عوامل بی نیازی از پیامبر جدید فراهم بوده است.
۲۳	از عوامل ختم نبوت، «آمادگی جامعه بشری برای دریافت برنامه کامل زندگی» را شرح دهید. پاسخ: پایین بودن سطح درک انسان ها و عدم توانایی آنان در گرفتن برنامه کامل زندگی، از عوامل تجدید نبوت ها بود. در عصر نزول قرآن، با این که مردم حجاز سطح فرهنگی پایینی داشتند، اما آمادگی فکری و فرهنگی جوامع مختلف به میزانی بود که می توانست کامل ترین برنامه زندگی را دریافت و حفظ کند و به کمک آن، پاسخ نیازهای فردی و اجتماعی خود را به دست آورد. به همین جهت می بینیم که با ورود اسلام به سرزمین های دیگری مانند «ایران، عراق، مصر و شام» نهضت علمی و فرهنگی بزرگی آغاز شد و دانشمندان و عالمان فراوانی ظهور کردند.
۲۳	به چه جهت، کتاب قرآن کریم نیازی به تصحیح ندارد و جاودانه باقی خواهد ماند؟ از عوامل ختم نبوت، «حفظ قرآن کریم از تحریف» را توضیح دهید. پاسخ: در پرتو عنایت الهی و با اهتمامی که پیامبر اکرم (ص) و با تلاش و کوشش مسلمانان در جمع آوری و حفظ قرآن داشت، این کتاب دچار تحریف نشد و هیچ کلمه ای بر آن افزوده یا از آن کم نگردید. به همین جهت این کتاب، نیازی به تصحیح ندارد و جاودانه باقی خواهد ماند.

۲۹	تعیین امام معصوم از طرف خداوند، سبب شد که مسئولیت‌های پیامبر (ص) به جز ادامه یابد. (۱) دریافت وحی ☒ (۲) مرجعیت دینی ☐ (۳) مرجعیت علمی ☐ (۴) ولایت ظاهری ☐	۲۴
۳۰	چه دینی می‌تواند برای همیشه «جاودانه» و «ماندگار» باشد؟ پاسخ: دینی که بتواند به همهٔ سؤال‌ها و نیازهای انسان‌ها در همهٔ مکان‌ها و زمان‌ها پاسخ دهد. «دین اسلام»، ویژگی‌هایی دارد که می‌تواند پاسخ‌گوی نیازهای بشر در دوره‌های مختلف باشد. یکی از این ویژگی‌ها، وجود دو دسته قوانین «ثابت» و «متغیر»، متناسب با نیازهای ثابت و متغیر بشر است.	۲۴
۳۱	انسان در زندگی «فردی» و «اجتماعی» خود، چند دسته نیاز دارد؟ بنویسید. پاسخ: «دو دسته»: (۱) نیازهای ثابت (۲) نیازهای متغیر	۲۴
۳۲	«نیازهای ثابت» را با ذکر مثال توضیح دهید. پاسخ: نیازهای ثابت همانند «امنیت، عدالت، داد و ستد با دیگران، تشکیل خانواده، تعلیم و تربیت و حکومت». این نیازها همواره برای بشر وجود داشته است و از بین نمی‌روند. دین اسلام نیز برای تأمین هر کدام از این نیازها، قوانین ثابت و مشخصی دارد.	۲۴
۳۳	«نیازهای متغیر» را با ذکر مثال شرح دهید. پاسخ: نیازهایی هستند که از درون نیازهای «ثابت»، پدید می‌آیند. مثلاً داد و ستد، یک نیاز «ثابت» است. اما شیوهٔ آن ممکن است در هر زمان تغییر کند. مثلاً یک زمانی، «کالا را با کالا» عوض می‌کردند زمانی دیگر، به جای کالا، «سکه» می‌گرفتند، بعدها «پول اعتباری» یعنی «اسکناس» به بازار آمد و امروزه قراردادهای بانکی، معامله‌ها را تنظیم می‌کنند.	۲۴
۳۴	آیا قرآن کریم برای «نیاز ثابت»، یک قاعدهٔ و اصل «ثابت» دارد؟ توضیح دهید. پاسخ: بله، آن قاعده این است: «أَخْلَ اللَّهُ التَّيْبَعِ وَحَرَّمَ الرِّبَا» خداوند معامله را حلال کرده است، اما ربا را حرام. «ربا» در هر کدام از زمان‌ها شکل خاصی پیدا می‌کند که باید تشخیص داده شود. این شکل‌های خاص، «نیازهای متغیر» ما هستند که «مجتهدان» و «فقیهان» بر اساس آن اصل ثابت و با تحقیق و مطالعه در کتاب و سنت، شکل‌های خاص ربا و معامله در این زمان را معین می‌کنند و به کسانی که مجتهد نیستند اعلام می‌کنند تا مطابق با آن عمل کنند.	۲۴
۳۵	آیا در کنار قوانین ثابت و متغیر، اسلام برای حاکم و نظام اسلامی اختیارات دیگری در نظر گرفته است؟ توضیح دهید. پاسخ: بله، اختیارات ویژه‌ای در نظر گرفته است. این اختیارات بیشتر در مواردی است که یک مورد مهم با یک مورد مهم‌تر در «تضاد» قرار می‌گیرد و شرایط ویژه‌ای پیش می‌آورد که نیازمند «قانون جدید» است و حاکم اسلامی می‌تواند این قانون جدید را وضع کند. مثلاً نظام اسلامی می‌تواند برای حمایت از تولید ملی و اشتغال بیش‌تر جوانان و بیکار نشدن کارگران مانع ورود کالاهایی شود که امکان تولید آنها در کشور توسط مردم وجود داشته باشد.	۲۵
۳۶	آمدن پیامبر جدید و آوردن کتاب جدید، نشانگر چه چیزی است؟ پاسخ: این که «بخشی» از تعلیمات پیامبر قبلی، اکنون نمی‌تواند پاسخ‌گوی نیازهای مردم باشد.	۲۶
۳۷	هر پیامبری که می‌آید، به آمدن پیامبر بعدی می‌داد و بر از او تأکید می‌کرد. پاسخ: بشارت - پیروی	۲۶

۲۶	وجود « دو یا چند دین » در یک زمان، نشانگر چه بود؟ پاسخ: این که پیروان پیامبر قبلی به آخرین پیامبر، ایمان نیاورده‌اند و این کار به معنای « سرپیچی از فرمان خدا » و « عدم پیروی از پیامبران گذشته » است.	۳۸
۲۶	امروزه تنها کتاب آسمانی که تحریف نشده است، کدام است؟ توضیح دهید. پاسخ: امروزه به جز قرآن کریم، هیچ کتاب آسمانی دیگری وجود ندارد که بتوان گفت محتوای آن به طور کامل از جانب خداست و انسان‌ها آن را کم و زیاد نکرده‌اند و با اطمینان خاطر بتوان از آن پیروی کرد. بنابراین، تنها دینی که می‌تواند مردم را به رستگاری دنیا و آخرت برساند، دین آخرین پیامبر است.	۳۹
۲۶	با توجه به آیه شریفه: « وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ » به سؤالات پاسخ دهید: ۱- « اسلام » در این آیه، به کدام معناست؟ پاسخ: اسلام به معنای خاص آن؛ یعنی دین آخرین پیامبر { دین حضرت محمد (ص) } ۲- چرا اگر کسی غیر از اسلام پیروی کند، در آخرت از او پذیرفته نخواهد شد؟ پاسخ: زیرا ادیان پیامبران دیگر تحریف شده‌اند و تنها دینی که تحریف نشده و نمی‌شود، دین رسول خدا (ص) است. ۳- اگر کسی از دین اسلام پیروی نکند، در آخرت جزء کدام دسته قرار می‌گیرد؟ پاسخ: زیان‌کاران	۴۰

باسمه تعالی

جزوه درس به درس دین و زندگی (۲)، پایه یازدهم، بر اساس چاپ ۹۶

طراح: قاسم مندوانی، سرگروه معارف اسلامی و فلسفه و منطق شهرستان شادگان

ردیف	درس سوم: «معجزه جاویدان»	صفحه
۱	هرگاه پیامبری از سوی خداوند مبعوث می‌شد، برای این که مردم دریابند که وی با خداوند ارتباط دارد و از طرف او مأمور به پیامبری شده است، چه کاری را انجام می‌داد؟ پاسخ: کارهای خارق العاده انجام می‌داد که هیچ کس بدون تأیید و اذن خداوند، قادر به انجام آن‌ها نبود.	۳۳
۲	قرآن کریم، کارهای خارق العاده‌ای که پیامبران از طرف خداوند برای اثبات نبوت خویش انجام می‌داند چه می‌نامد و اندیشمندان اسلامی، آن را چه می‌نامند؟ پاسخ: آیت (یعنی، نشانه و علامت نبوت) – معجزه	۳۳
۳	چرا اندیشمندان اسلامی، «آیت» را «معجزه» می‌نامیدند؟ پاسخ: زیرا عجز و ناتوانی سایر افراد را در انجام این امور، آشکار می‌سازد.	۳۳
۴	معجزه آخرین پیامبر الهی که می‌خواهد از جانب خداوند برای همه زمان‌ها، پیامبر باشد، باید چگونه باشد؟ پاسخ: (۱) مردم زمان خودش به معجزه بودن آن اعتراف کنند و آن را فوق توان بشری بدانند. (۲) آیندگان هم، معجزه بودن آن را تأیید کنند.	۳۴
۵	خداوند به کسانی که در الهی بودن قرآن کریم شک دارند، چه پیشنهادی کرده است؟ توضیح دهید. پاسخ: تا کتابی همانند آن را بیاورند و برای این که عجز و ناتوانی آن‌ها را نشان دهد، این پیشنهاد را به ده سوره کاهش داده است و برای اثبات نهایت عجز و ناتوانی آنان، پیشنهاد آوردن حتی یک سوره مانند سوره‌های قرآن را هم به آن‌ها داده است.	۳۴
۶	با توجه به آیه شریفه «أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ قُلْ فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِثْلِهِ» به سوالات زیر پاسخ دهید: ۱- موضوع آیه چیست؟ پاسخ: دومین پیشنهاد خداوند، به کسانی که در الهی بودن قرآن شک دارند. ۲- پیشنهاد خداوند، چه بود؟ پاسخ: این که اگر در الهی بودن قرآن شک دارند، سوره‌ای همانند قرآن بیاورند. ۳- آیا کسانی که در الهی بودن قرآن، شک داشتند؛ موفق به آوردن سوره‌ای مثل قرآن شدند؟ پاسخ: همان طور که قبلاً نیز نتوانسته بودند، ده سوره مثل سوره‌های قرآن بیاورند، این بار هم نتوانستند. (خیر) ۴- چرا خداوند، ابتدا پیشنهاد داد ۱۰ سوره بیاورند و سپس پیشنهاد داد، یک سوره بیاورند؟ پاسخ: در مورد اولی خواست «عجز و ناتوانی آن‌ها» را نشان دهد. و در مورد دومی، خواست «نهایت عجز و ناتوانی آنان را اثبات کند.»	۳۴

۳۴ و ۳۵	آیه شریفه: « قُلْ لِّئِنْ اجْتَمَعَتِ الْإِنْسُ وَالْجِنُّ عَلَى أَنْ يَأْتُوا بِمِثْلِ هَذَا الْقُرْآنِ لَا يَأْتُونَ بِمِثْلِهِ وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيرًا » بر کدام موضوع تأکید می‌کند؟ بنویسید. پاسخ: اگر تمامی جن و انس جمع شوند تا همانند قرآن را بیاورند، نمی‌توانند، هر چند پشتیبان هم باشند. (ناتوانی جن و انس در آوردن همانند قرآن)	۷
۳۵	آسان‌ترین راه برای غیرالهی نشان دادن اسلام و قرآن کریم، چیست؟ توضیح دهید. پاسخ: آوردن سوره‌ای مشابه یکی از سوره‌های این کتاب الهی است. از روزی که قرآن کریم دعوت به مبارزه را اعلام کرده است، بیش از چهارده قرن می‌گذرد و این دعوت همچنان ادامه دارد. مخالفان سر سخت اسلام از همان ابتدای نزول این کتاب الهی، تاکنون در این باره تلاش بسیاری کرده‌اند تا عظمت قرآن را زیر سؤال ببرند، اما نتوانسته‌اند سوره‌ای به اندازه سوره « کوثر » بیاورند که اندیشمندان و متخصصان زمان، برابری آن را با سوره‌ای از قرآن بپذیرند.	۸
۳۵	آیا مخالفان غیرالهی بودن قرآن کریم، برای اثبات ادعای خود متن‌هایی ارائه نموده‌اند؟ توضیح دهید. پاسخ: آری، از گذشته دور تا امروز، مخالفان قرآن کریم متن‌هایی ارائه کرده‌اند که برای افراد « غیر متخصص » ممکن است بی‌عیب جلوه کند، اما تاکنون هیچ یک از این متن‌ها در مراکز علمی و تخصصی، مورد قبول واقع نشده است و همگی به فراموشی سپرده شده‌اند.	۹
۳۶	جنبه‌های اعجاز قرآن کریم را فقط نام ببرید. پاسخ: (۱) اعجاز لفظی (۲) اعجاز محتوایی	۱۰
۳۶	از جنبه‌های اعجاز قرآن کریم، «اعجاز لفظی» را توضیح دهید. پاسخ: خداوند برای بیان معارف ژرف و عمیق قرآن، زیباترین و مناسب‌ترین کلمات و عبارت‌ها را انتخاب کرده است تا به بهترین وجه، معنای مورد نظر را برساند و دل‌های آماده را به سوی حق جذب کند. هر کس با زبان عربی آشنا باشد، به محض خواندن قرآن، در می‌یابد که آیات آن با سایر سخن‌ها کاملاً فرق می‌کند و به شیوه‌ای خاص بیان شده است.	۱۱
۳۷ و ۳۸	از جنبه‌های اعجاز قرآن کریم، «اعجاز محتوایی» را توضیح دهید. پاسخ: علاوه بر اعجاز « لفظی »، قرآن کریم از نظر محتوا و مطالب آن ویژگی‌هایی دارد که نشان می‌دهد از قلم هیچ اندیشمندی تراوش نکرده است، چه رسد به شخصی که قبل از آن، چیزی ننوشته و آموزشی ندیده است. این جنبه از اعجاز برای کسانی که زبان قرآن را نمی‌دانند و فقط از ترجمه‌ها استفاده می‌کنند نیز قابل فهم و درک است.	۱۲
۳۸	کدام جنبه از اعجاز قرآن کریم، برای کسانی که زبان آن را نمی‌دانند و فقط از ترجمه‌ها استفاده می‌کنند نیز قابل فهم و درک است؟ (۱) اعجاز لفظی ☐ (۲) اعجاز محتوایی ☒	۱۳
۳۸ و ۳۹	چهار مورد از ویژگی‌های اعجاز محتوایی را فقط نام ببرید. پاسخ: الف) انسجام درونی، در عین نزول تدریجی ب) تأثیر ناپذیری از عقاید دوران جاهلیت ج) جامعیت و همه جانبه بودن د) ذکر نکات علمی بی‌سابقه	۱۴
۳۸	آیه شریفه: « أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْقُرْآنَ وَلَوْ كَانَ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللَّهِ لَوَجَدُوا فِيهِ اخْتِلَافًا كَثِيرًا »؛ با کدام یک از ویژگی‌های اعجاز قرآن کریم، ارتباط معنایی دارد؟ پاسخ) انسجام درونی، در عین نزول تدریجی	۱۵

۱۶	از ویژگی‌های اعجاز محتوایی قرآن کریم، « انسجام درونی، در عین نزول تدریجی » را شرح دهید.	۳۸
۱۷	چرا دانشمندان معمولاً در نوشته‌های گذشته خود « تجدید نظر » می‌کنند و اگر بتوانند، کتاب‌های گذشته خود را « اصلاح » می‌نمایند؟ پاسخ: به دلیل این که آثار و نوشته‌های اولیه آن‌ها با آثار دوران پختگی شان « متفاوت » است.	۳۸
۱۸	در هر دوره‌ای از زمان، مجموعه‌ای از افکار، عقاید و آداب و رسوم که از آن به « » تعبیر می‌شود، مردم را کم و بیش تحت تأثیر قرار می‌دهد. پاسخ: « فرهنگ »	۳۸
۱۹	از ویژگی‌های اعجاز محتوایی قرآن کریم، « تأثیر ناپذیری از عقاید دوران جاهلیت » را توضیح دهید.	۳۸
۲۰	پاسخ: فرهنگ مردم حجاز، آمیزه‌ای از عقاید نادرست و آداب و رسوم خرافاتی و شرک‌آلود بود. با وجود این، قرآن کریم نه تنها از این فرهنگ تأثیر نپذیرفت، بلکه به شدت با آداب جاهلی و رسوم خرافاتی آن مبارزه کرد و به اصلاح جامعه پرداخت و از موضوع‌هایی همچون « عدالت‌خواهی »، « علم‌دوستی »، « معنویت » و « حقوق برابر انسان‌ها » سخن گفته است.	۳۸
۲۱	از ویژگی‌های اعجاز محتوایی قرآن کریم، « جامعیت و همه‌جانبه بودن آن » را توضیح دهید.	۳۸
۲۲	پاسخ: با وجود این که قرآن کریم حدود پانزده قرن پیش نازل شده، در مورد همه مسائل مهم و حیاتی که انسان در هدایت به سوی کمال به آن نیاز دارد، سخن گفته و چیزی را فروگذار نکرده است. این کتاب، فقط از امور معنوی، یا آخرت و رابطه انسان با خدا سخن نمی‌گوید؛ بلکه از زندگی مادی و دنیوی انسان، مسئولیت‌های اجتماعی و رابطه وی با انسان‌های دیگر سخن می‌گوید و برنامه‌ای جامع و همه‌جانبه را در اختیارش قرار می‌دهد.	۳۸
۲۳	حدیث امام باقر (ع) که در آن می‌فرمایند: « خداوند آن چه را که امت تا روز قیامت به آن احتیاج دارد، در کتابش - قرآن - آورده است. » به کدام یک از ویژگی‌های اعجاز محتوایی قرآن اشاره دارد؟ (۱) ذکر نکات علمی بی‌سابقه ☐ (۲) انسجام درونی، در عین نزول تدریجی ☐ (۳) جامعیت و همه‌جانبه بودن ☒ (۴) تأثیر ناپذیری از عقاید دوران جاهلیت ☐	۳۹
۲۴	منظور از « آن چه مورد نیاز و احتیاج » در حدیث امام باقر (ع) که می‌فرمایند: خداوند آن چه را که امت تا روز قیامت به آن احتیاج دارد، در کتابش - قرآن - آورده است. چیست؟ پاسخ: نیازها و احتیاج‌های مربوط به « برنامه زندگی » و « هدایت انسان‌ها » است. یعنی، همان نیازهایی که پیامبران به خاطر آن‌ها فرستاده شده‌اند.	۳۹
۲۵	اشاره کردن قرآن به نکات علمی در جامعه‌ای که در آن علم و دانش جایگاهی نداشت، گویای چیست؟ پاسخ: آن است که این کتاب الهی، بسیار فراتر از علم آن روز جامعه سخن گفته و ذکر نکات علمی بی‌سابقه، فقط از کسی ساخته است که آگاه به همه علوم باشد؛ یعنی « خداوند متعال ».	۳۹
۲۶	دو مورد از نکات علمی بی‌سابقه، که در قرآن کریم ذکر شده‌اند را فقط نام ببرید. پاسخ: (۱) نیروی جاذبه (۲) انبساط جهان	۳۹

۳۹	از نکات علمی بی‌سابقه که در قرآن کریم ذکر شده است، «نیروی جاذبه» را توضیح دهید. پاسخ: تا قبل از قرن هجدهم میلادی دانشمندان فکر می‌کردند که ستارگان به سقف آسمان‌ها چسبیده‌اند و به همین علت نمی‌افتند. اما قرن‌ها قبل از آن، قرآن کریم از وجود «نیروی جاذبه میان ستارگان» خبر داد و آن را عامل در هم نرفتن ستارگان در یکدیگر معرفی کرد.	۲۵
۳۹	عبارت قرآنی: «خداوند، آسمان‌ها را با ستون‌هایی که برای شما دیدنی نیستند، بر پا داشته است.» جزء کدام یک از ویژگی‌های محتوایی قرآن کریم است و مبین کدام موضوع است؟ (۱) ذکر نکات علمی بی‌سابقه – انبساط جهان ☐ (۲) ذکر نکات علمی بی‌سابقه – نیروی جاذبه ☒ (۳) جامعیت و همه جانبه بودن – انبساط جهان ☐ (۴) جامعیت و همه جانبه بودن – نیروی جاذبه ☐	۲۶
۳۹	یکی از مهم‌ترین کشفیات نجومی انسان در قرن بیستم میلادی، کدام نظریه است و کدام آیه، بیانگر آن است؟ (۱) نیروی جاذبه – خداوند، آسمان‌ها را با ستون‌هایی که برای شما دیدنی نیستند، بر پا داشته است ☐ (۲) نیروی جاذبه – و آسمان را با قدرت خود برافراشتیم و همواره، آن را وسعت می‌بخشیم ☐ (۳) انبساط جهان – خداوند، آسمان‌ها را با ستون‌هایی که برای شما دیدنی نیستند، بر پا داشته است ☐ (۴) انبساط جهان – و آسمان را با قدرت خود برافراشتیم و همواره، آن را وسعت می‌بخشیم ☒	۲۷
۳۹	یکی از مهم‌ترین کشفیات نجومی جهان در قرن بیستم میلادی، کدام است؟ آن را شرح دهید. پاسخ: «نظریه انبساط جهان» – بر طبق این نظریه، کهکشان‌ها با سرعت فوق‌العاده‌ای در حال حرکت و فاصله گرفتن از یکدیگرند که در نتیجه آن، جهان هستی مدام در حال گسترش و انبساط است. مطلبی که خداوند در قرآن کریم به آن اشاره کرده است «وَالسَّمَاءُ بَنِينَا بَأْيْدِنَا لَمْ نُوسِعُنَّهَا وَآسَمَانًا رَّا بِقُدْرَتِ خُودِ بَرَا فَرَا شَتِيمِ وَ هُمَا رَهْ أُن رَّا وَ سَعَتِ مِ بَخْشِيمِ.»	۲۸

باسمه تعالی

جزوه درس به درس دین و زندگی (۲)، پایه یازدهم، بر اساس چاپ ۹۶

طراح: قاسم مندوانی، سرگروه معارف اسلامی و فلسفه و منطق شهرستان شادگان

ردیف	درس چهارم: «مسئولیت های پیامبر (ص)»	صفحه
۱	تعلیمات قرآن کریم و سیره رسول خدا (ص) نشان می دهد که ایشان به عنوان فرستاده الهی، چند مسئولیت مهم را عهده دار بود؟ پاسخ: «سه تا»: (۱) دریافت و ابلاغ وحی (۲) تعلیم و تبیین تعالیم قرآن (مرجعیت دینی) (۳) اجرای قوانین الهی با تشکیل حکومت اسلامی (ولایت ظاهری)	۴۷
۲	از مسئولیت های مهم پیامبر اکرم (ص)، «دریافت و ابلاغ وحی» را توضیح دهید. پاسخ: رسول خدا (ص)، آیات قرآن کریم را به طور کامل از فرشته وحی دریافت می کرد و بدون ذره ای کم و یا زیاد به مردم می رساند و می خواند. همچنین، ایشان نویسندگانی را مأمور نوشتن قرآن نمود. عده زیادی نیز با اشتیاق، آیات قرآن را فرا می گرفتند و در سینه خود حفظ و به آن ها عمل می کردند.	۴۷
۳	عبارت «ما، ده آیه از قرآن را از پیامبر (ص) فرا می گرفتیم و بعد از این که در معنای آن ها تفکر می کردیم و به آن ها عمل می نمودیم بار دیگر برای یاد گرفتن آیات بعدی، نزد ایشان می رفتیم.» از زبان چه کسی نقل شده است و درباره چیست؟ پاسخ: «عبدال... بن مسعود»: دریافت وحی به طور کامل توسط پیامبر (ص) و ابلاغ آن بدون کم و کاست به مردم.	۴۷
۴	نویسندگان قرآن را «.....» و آنان که آیات آن را به خاطر سپرده و حفظ می کردند، «.....» می نامیدند. پاسخ: «کاتبان وحی» - «حافظان وحی»	۴۷
۵	اوکین و برترین «کاتب» و «حافظ» قرآن کریم، چه کسی بود؟ (۱) عبدال... بن مسعود ☐ (۲) حضرت علی (ع) ☒ (۳) عبدال... بن عباس ☐ (۴) رسول خدا (ص) ☐	۴۷
۶	چرا پیامبر اکرم (ص)، علاوه بر رساندن وحی به مردم «وظیفه تعلیم و تبیین قرآن کریم» را نیز بر عهده داشت؟ پاسخ: تا مردم بتوانند (۱) به معارف بلند این کتاب آسمانی دست یابند. (۲) جزئیات احکام و قوانین آن را بفهمند. (۳) شیوه عمل کردن به آن را بیاموزند.	۴۷
۷	اوکین و معتبرترین مرجع علمی برای فهم عمیق آیات الهی، کدام است؟ پاسخ: «گفتار» و «رفتار» پیامبر (ص)	۴۷
۸	مسلمانان با مراجعه به گفتار و رفتار پیامبر اکرم (ص)، به چه چیزی پی می برند و چه چیزی را می آموزند؟ پاسخ: به معنای واقعی بسیاری از معارف قرآن، پی می برند و شیوه انجام دستورات قرآن را می آموزند.	۴۷
۹	چهار مورد از چیزهایی را که «کلیات» آن ها در قرآن آمده، مطابق گفتار و رفتار رسول خدا (ص) انجام می دهید بنویسید. پاسخ: ۱- وضو ۲- نماز ۳- روزه ۴- حج	۴۷
۱۰	اوکین و بزرگترین معلم قرآن کریم، چه کسی بوده است؟ پاسخ: رسول خدا (ص)	۴۷

۴۸	۱۱	از مسئولیت‌های مهم پیامبر اکرم (ص)، « ولایت ظاهری » را توضیح دهید. پاسخ: ولایت بر جامعه از طریق تشکیل حکومت اسلامی و با اجرای قوانین الهی است. ولایت به معنای « سرپرستی » و « رهبری » است. پیامبر اکرم (ص)، به محض این که مردم یشرب (مدینه)، اسلام را پذیرفتند به این شهر هجرت کرد و به کمک مردم آن شهر (انصار) و کسانی که از مکه آمده بودند (مهاجرین)، حکومتی را که بر مبنای قوانین اسلام اداره می‌شد، پی‌ریزی نمود.
۴۸	۱۲	طبق روایات متعددی که از معصومین (علیهم السلام) نقل شده است، ایشان؛ اسلام را بر چند پایه استوار دانسته‌اند و از میان آن‌ها مهم‌ترین پایه کدام مورد، شمرده شده است؟ پاسخ: « پنج پایه »: (۱) نماز (۲) زکات (۳) روزه (۴) حج (۵) ولایت مهم‌ترین آن‌ها؛ « ولایت »
۴۹	۱۳	دو مورد از ضرورت‌های تشکیل حکومت اسلامی را فقط نام ببرید. پاسخ: الف) اجرای احکام اجتماعی اسلام ب) پذیرش ولایت الهی و نفی حاکمیت طاغوت
۴۹	۱۴	یکی از دلایل تشکیل حکومت اسلامی « ضرورت اجرای احکام اجتماعی اسلام » است، آن را شرح دهید. پاسخ: اسلام یک دین کاملاً اجتماعی است؛ یعنی علاوه بر توجه به « فرد »، به زندگی « اجتماعی » نیز توجه کامل دارد و تا آن جا که مقدور بوده، به برخی احکام فردی، همچون عبادت نیز جنبه اجتماعی داده است؛ مثلاً نماز جماعت را از نماز فردی برتر دانسته است و برای آن، ثواب بیش‌تری قرار داده است.
۴۹	۱۵	یکی از اهداف ارسال پیامبران آن بود که مردم، جامعه‌ای بر پایه « عدل » بنا کنند و روابط مردمی و زندگی اجتماعی خود را بر اساس « قوانین عادلانه » بنا نهند؛ آیا این هدف بزرگ بدون وجود یک نظام حکومتی سالم، میسر است؟ توضیح دهید. پاسخ: خیر، آیا می‌شود که خداوند هدفی را برای ارسال پیامبر خود تعیین کند، ولی ابزار و شیوه رسیدن به آن را نادیده بگیرد؟ همچنین قرآن کریم احکام اجتماعی متعددی دارد؛ مانند « خمس، زکات، حقوق و مسئولیت‌های خانواده و جامعه، امر به معروف، نهی از منکر، مبارزه با ظلم و جهاد با تجاوزگران و ستمکاران. » روشن است که اجرای این قوانین، بدون تشکیل حکومت امکان‌پذیر نیست.
۴۹	۱۶	از دلایل تشکیل حکومت اسلامی « ضرورت پذیرش ولایت الهی و نفی حاکمیت طاغوت » است، آن را شرح دهید. پاسخ: ولی و سرپرست حقیقی انسان‌ها « خداست » و به همین جهت، فرمانبرداری و اطاعت از دستورهای او و کسانی که خودش معین کرده، « ضروری » و « واجب » است. اجرای هر قانون و پیروی از هر کس، هنگامی صحیح است که به گونه‌ای به قانون الهی و فرمان او باز گردد. همچنین، افرادی که بدون اجازه او فرمان و دستور می‌دهند، طاغوتی هستند و پیروی از آن‌ها بر مسلمانان، « حرام » است.
۵۰	۱۷	« طاغوت » را تعریف کنید. پاسخ: کسانی که به مردم فرمان می‌دهند و قانون‌گذاری می‌کنند، در حالی که فرمان و قانونشان نشأت گرفته از فرمان الهی نیست، « طاغوت » نامیده می‌شوند.
۵۰	۱۸	پذیرش حکومت طاغوت و انجام دستورهای وی بر مسلمانان چه حکمی دارد؟ (۱) مکروه ☐ (۲) مستحب ☐ (۳) حرام ☒ (۴) واجب ☐
۵۰	۱۹	لازم است در جامعه، چه نوع حکومتی وجود داشته باشد؟ بنویسید. پاسخ: حکومتی که مورد پذیرش « خداوند » باشد و دستورات الهی را که در « قرآن » و « روایات » آمده است، به اجرا در آورد.

۵۱	۲۰	«ولایت معنوی» را تعریف کنید. پاسخ: ولایت معنوی همان سرپرستی و رهبری معنوی انسان‌هاست که مرتبه‌ای برتر و بالاتری از ولایت ظاهری شمرده می‌شود.
۵۱	۲۱	ولایت معنوی رسول خدا (ص) را توضیح دهید. پاسخ: ایشان با انجام وظایف عبودیت و بندگی و در مسیر قرب الهی به مرتبه‌ای از کمال نائل شدند که می‌توانست عالم غیب و ماورای طبیعت را مشاهده کند و به اذن الهی، در عالم خلقت تصرف نماید. به طور مثال، به اذن الهی قادر بود بیمار را شفا بخشد، بلایی را از شخص یا جامعه دور نماید و حاجات مردم را در صورتی که صلاح آن‌ها در آن باشد، برآورده سازد.
۵۱ و ۵۲	۲۲	به سؤالات زیر که درباره «ولایت و هدایت معنوی» است، پاسخ دهید: ۱- رسول خدا(ص) با استفاده از این ولایت، دل‌های آماده را نیز هدایت می‌کرد. ☒ درست ☐ نادرست ۲- هدایت دل‌های آماده توسط رسول خدا(ص)، از طریق آموزش معمولی و عمومی است. درست ☐ نادرست ☒ ۳- هدایت دل‌های آماده توسط رسول خدا(ص)، از طریق امداد غیبی و الهامات و مانند آن صورت می‌گیرد. درست ☒ نادرست ☐ ۴- میزان بهره‌مندی انسان‌ها از این هدایت، به چه چیزهایی بستگی دارد؟ پاسخ: به درجه «ایمان» و «عمل» آنان بستگی دارد. ۵- هر قدر درجه ایمان و عمل انسان‌ها «بالاتر» باشد، چه نتیجه‌ای خواهد داشت؟ پاسخ: استعداد و لیاقت دریافت هدایت‌های معنوی را بیش‌تر کسب می‌کند. ۶- نمونه‌ای کامل از این نوع هدایت را می‌توانیم در رفتار چه کسانی ببینیم؟ پاسخ: در رفتار رسول خدا(ص) با حضرت علی(ع)؛ آن حضرت از همان دوران کودکی که تحت تربیت رسول خدا(ص) قرار گرفت، با «استعداد بی‌نظیر» خود، مراتب کمال را در «ایمان» و «عمل» به سرعت پیمود. به همین جهت، علاوه بر تربیت از روش‌های معمولی، از هدایت معنوی رسول خدا(ص) نیز بهره می‌برد.
۵۲	۲۳	حدیث امام علی(ع) که در آن می‌فرمایند: «روزی رسول خدا(ص) هزار باب از علم را به رویم گشود که از هر کدام، هزار باب دیگر گشوده می‌شد.» مربوط به کدام نوع هدایت است و آموزش این علوم از چه طریقی بود؟ پاسخ: «هدایت معنوی»؛ از طریق آموختن معمولی نبود، بلکه به صورت الهام بر روح و جان ایشان بوده است.
۵۲	۲۴	بسیار پیش آمده که عالمی پاک سرشت با همه تلاشی که کرده، در حل یک مسئله علمی بازمانده و رسول خدا(ص)، به صورت «.....» او را هدایت کرده است. این هدایت معنوی، با «.....» افراد متناسب است. پاسخ: «الهام، در خواب یا بیداری» - «لیاقت و ظرفیت»
۵۲	۲۵	«عصمت» به چه معناست؟ پاسخ: به معنای «محفوظ بودن از گناه» است.
۵۳	۲۶	یکی از ویژگی‌های پیامبران، محفوظ بودن آنان از گناه بوده است؛ یعنی چه؟ پاسخ: یعنی آنان کارهایی را که خداوند واجب کرده است، انجام می‌دادند و کارهایی را که حرام کرده است، ترک می‌کردند.
۵۳	۲۷	چرا «عصمت»، لازمه پیامبری بوده است؟ پاسخ: زیرا بدون آن، اعتماد مردم به پیامبران از بین می‌رفت و از آنان پیروی نمی‌کردند. به عبارت دیگر، بدون وجود عصمت، مسئولیت پیامبری به نتیجه نخواهد رسید.

۲۸	اگر پيامبري در « دريافت وحى و ابلاغ آن به مردم » معصوم نباشد، چه نتايجي خواهد داشت؟ پاسخ: (۱) دين الهى به درستي به مردم نمى رسد. (۲) امكان هدايت، از مردم سلب مى شود.	۵۳
۲۹	اگر پيامبري در « تعليم و تبين دين و وحى الهى » معصوم نباشد، چه نتايجي خواهد داشت؟ پاسخ: (۱) امكان انحراف در تعاليم الهى پيدا مى شود. (۲) اعتماد مردم به دين از دست مى رود.	۵۲
۳۰	اگر پيامبري در « اجراى احكام الهى » معصوم نباشد، چه نتايجي خواهد داشت؟ پاسخ: امكان دارد كارهايى كه مخالف دستورهاي خداست، انجام دهد و مردم نيز از او الكو و سرمشق بگيرند و مانند او عمل كنند و به گمراهى دچار شوند.	۵۲
۳۱	اگر از ما سؤال شود: « چه كسى تشخيص مى دهد كه کدام فرد توانايى مقاومت در مقابل وسوسه گناه را دارد؟ » چه پاسخي بايد بدهيم؟ پاسخ: روشن است كه اين كار از انسان ها ساخته نيست و فقط خداوند است كه از آشكار و نهان افراد اطلاع دارد و مى تواند، توانايى فرد در دورى از گناه را تشخيص دهد. بنا بر اين، وقتى خداوند كسى را به پيامبرى بر مى گزيند، معلوم مى شود كه وي مى تواند مسئوليت خود را به درستي انجام دهد. عبارت قرآنى « اللَّهُ أَعْلَمُ حَيْثُ يَجْعَلُ رِسَالَتَهُ » مؤيد همين مطلب است.	۵۳
۳۲	معصوميت از گناه و خطا پيامبران به چه صورت است؟ آيا يك مانع بيرونى (مانند فرشته)، آنان را از گناه و خطا حفظ مى كند يا آنان با اختيار خود به سمت گناه و خطا نمى روند؟ توضيح دهيد. پاسخ: پيامبران با اين كه مانند ما انسان ها « غريزه » و « اختيار » دارند، در مقام عمل به دستورات الهى دچار گناه نمى شوند؛ زيرا كسى گناه مى كند كه هوى و هوس بر او غلبه كند و كسى كه حقيقت گناه و معصيت را مشاهده مى كند و مى داند كه با انجام آن، از چشم خدا مى افتد و از لطف و رحمت او دور مى شود، محبت به خداوند را به هيچ چيز عوض نمى كند. ما انسان ها در مورد « بعضى » از گناهان معصوم هستيم و حتى تصور آن ها نيز براى ما ناراحت كننده و آزار دهنده هستند، اما پيامبران در مورد « همه » گناهان عصمت دارند.	۵۳
۳۳	چگونه ما مسلمانان مى توانيم قدردان تلاش ها و مجاهدات هاى پيامبر اكرم (ص)، باشيم؟ پاسخ: با اتحاد و همدلى با يكديگر، نگذاريم دشمنان اسلام زحمات و تلاش هاى آن حضرت را بى اثر كنند.	۵۵
۳۴	يكى از نتايج تبديل همبستگى مسلمانان به دشمنى و اختلاف هاى معمولى اقوام و مذاهب اسلامى را بزرگ نشان دادن، چيست؟ پاسخ: تجزيه كشورهاي كوچك در سده اخير بود تا قدرت هاى استعمارگر به راحتى بتوانند بر آن ها سلطه پيدا كنند و ذخاير آنان را به تاراج ببرند. اين سياست، اكنون نيز از سوى قدرت هاى استعمارى در كشورهاي منطقه در حال اجراست.	۵۵
۳۵	امام خمينى (ره) در يكى از پيام هاى خود به مسلمانان درباره « وحدت » چه نكته هاى را بيان فرموده اند؟ پاسخ: اى مسلمانان جهان كه به حقيقت اسلام ايمان داريد: (۱) به پا خيزيد و در زير پرچم توحيد و در سايه تعليمات اسلام مجتمع شويد. (۲) دست خيانت ابر قدرت ها را از ممالك خود و خزائن سرشار آن کوتاه كنيد. (۳) دست از اختلافات و هواهاى نفسانى برداريد كه شما داراى همه چيز هستيد. (۴) بر فرهنگ اسلامى تكيه كنيد و با غرب و غرب زدگى مبارزه نماييد و روى پاى خودتان بايستيد.	۵۶ و ۵۷

۳۶	برای این که ما مسلمانان بتوانیم وحدت میان خود را تقویت کنیم و از قدرت حدود دو میلیارد مسلمان و امکانات بی نظیر سرزمین های اسلامی برای پیشرفت خود استفاده کنیم، نیازمند به چه چیزی هستیم؟ پاسخ: نیازمند اجرای برنامه های دقیقی هستیم که نقشه های تفرقه افکن استعمارگران و عوامل آنان را در سرزمین های اسلامی خنثی کند و دل های مسلمانان را به یکدیگر نزدیک کند.	۵۷
۳۷	سه مورد از اقداماتی که باعث ایجاد وحدت میان مسلمانان می شوند را بنویسید. پاسخ: (۱) از اهانت و توهین به مقدّسات سایر مسلمانان خودداری کنیم. (۲) از مظلومان در تمام نقاط جهان، با روش های درست دفاع کنیم و برای رهایی آنان از ظلم بکوشیم. (۳) کسانی که به ظاهر خود را مسلمان می نامند ولی با دشمنان اسلام دوستی می ورزند، بشناسیم و فریب برنامه های آنان را نخوریم.	۵۷
۳۸	برای این که از اهانت و توهین به مقدّسات سایر مسلمانان خودداری کنیم، شایسته است چه کاری را انجام دهیم؟ پاسخ: شایسته است اعتقادات خود را با « دانش » و « استدلال »، اعتلا و ارتقا ببخشیم.	۵۷
۳۹	چرا باید اعتقادات خود را با « دانش » و « استدلال »، اعتلا و ارتقا ببخشیم؟ تا بتوانیم با دیگر مسلمانان بر اساس معرفت و استدلال سخن بگوییم و اعتقادات خود را به نحو صحیح و بدون نزاع و ناسزاگویی بیان کنیم.	۵۷
۴۰	سخن رسول خدا (ص) که در آن می فرماید: « هر کس فریاد دادخواهی مظلومی را که از مسلمانان یاری می طلبد بشنود، اما به یاری آن مظلوم برنخیزد، مسلمان نیست. » به کدام یک از برنامه های وحدت میان مسلمانان اشاره دارد؟ پاسخ: از مظلومان در تمام نقاط جهان، با روش های درست دفاع کنیم و برای رهایی آنان از ظلم، بکوشیم.	۵۷
۴۱	روش کسانی که به ظاهر خود را « مسلمان » می نامند ولی با دشمنان اسلام دوستی می ورزند، چگونه است؟ پاسخ: چنین است که دشمنان اسلام مانند صهیونیست ها را دوست و برخی مسلمانان را دشمن معرفی می کنند؛ به طوری که مردم عادی به تدریج با دشمنان واقعی اسلام دوستی کنند و با گروهی از مسلمانان، دشمنی بورزند.	۵۷

باسمه تعالی

جزوه درس به درس دین و زندگی (۲)، پایه یازدهم، بر اساس چاپ ۹۶

طراح: قاسم مندوانی، سرگروه معارف اسلامی و فلسفه و منطق شهرستان شادگان

ردیف	درس پنجم: امامت، تداوم رسالت	صفحه
۱	کدام یک از مسئولیت های رسول خدا (ص) با رحلت ایشان، « تمام » می شود یا « پایان » می یابد؟ پاسخ: « دریافت و ابلاغ وحی »	۶۳
۲	درباره پایان یافتن یا ادامه پیدا کردن دو مسئولیت پیامبر اکرم (ص)، پس از رحلت ایشان؛ چند فرض مطرح است؟ (۱) یکی ☐ (۲) دو تا ☐ (۳) سه تا ☒ (۴) چهار تا ☐	۶۳
۳	درباره پایان یافتن یا ادامه پیدا کردن دو مسئولیت پیامبر اکرم (ص) یعنی: « مرجعیت دینی » و « ولایت ظاهری » سه فرض مطرح شده است، آن ها را بنویسید. پاسخ: قرآن کریم و پیامبر اکرم (ص): (۱) در این باره، « سکوت » کرده اند. (۲) پایان یافتن این دو مسئولیت را اعلام کرده اند. (۳) این دو مسئولیت را بر عهده جانشینی که تعیین کرده اند، قرار داده اند.	۶۳
۴	چرا فرض اول؛ یعنی سکوت قرآن کریم و پیامبر اکرم (ص) درباره پایان دو مسئولیت « مرجعیت دینی » و « ولایت ظاهری »، « باطل » است؟ پاسخ: زیرا قرآن کریم، هدایت گر مردم در همه امور زندگی می باشد و ممکن نیست، نسبت به این دو مسئولیت مهم که به شدت در سرنوشت جامعه اسلامی تأثیر گذار است، بی تفاوت باشد. همچنین، پیامبر اکرم (ص) آگاه ترین مردم نسبت به اهمیت و جایگاه این مسئولیت هاست و نمی تواند از کنار چنین موضوع مهمی با سکوت و بی توجهی بگذرد. در حقیقت، بی توجهی به این مسئله بزرگ، خود دلیلی بر نقص دین اسلام است؛ و این در حالی است که این دین، کامل ترین دین الهی است.	۶۳
۵	چرا فرض دوم؛ یعنی پایان دو مسئولیت « مرجعیت دینی » و « ولایت ظاهری » از نظر قرآن کریم و پیامبر اکرم (ص)، نیز صحیح نیست؟ پاسخ: زیرا نیاز جامعه به این دو مسئولیت پس از رسول خدا (ص)، نه تنها از بین نرفت، بلکه « افزایش » هم یافت؛ به دلیل گسترش اسلام در نقاط دیگر جهان، ظهور مکاتب و فرقه های مختلف، پیدایش مسائل و مشکلات جدید اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی را به دنبال داشت و نیاز به امام و رهبری که در میان انبوه افکار و عقاید، حقیقت را به مردم نشان دهد و جامعه را آن گونه که پیامبر (ص) مدیریت می کرد، اداره نماید، « افزون تر » شد.	۶۳
۶	عبارت « درست » را از عبارت « نادرست »، مشخص کنید: ۱- اداره جامعه و تعلیم و تبیین دین، امری تمام شدنی و پایان پذیر است. درست ☐ نادرست ☒ ۲- جامعه، همواره نیازمند حاکم و معلمی است که بتواند راه رسول خدا (ص) را ادامه دهد و احکام اسلام را اجرا نماید. درست ☒ نادرست ☐	۶۳

۶۳ و ۶۴	۷	از میان سه فرض ارائه شده درباره پایان یا ادامه یافتن دو مسئولیت « مرجعیت دینی » و « ولایت ظاهری » پس از رسول خدا(ص)، کدام یک « منطقی » و « قابل قبول » است؟ توضیح دهید. پاسخ: فرض « سوم » یعنی، رسول اکرم (ص) به فرمان خداوند، به تداوم تعلیم و تبیین دین (مرجعیت دین) و دوام حکومت (ولایت ظاهری) پس از خود، به شکل « امامت » فرمان داده و جانشین خود را تعیین کرده است و مانع تعطیلی این دو مسئولیت شده است.
۶۴	۸	چه کسی امام را معین و معرفی می کند و چگونه می توان کسی را که شایستگی این مقام است، شناخت؟ پاسخ: همان طور که پیامبر اکرم (ص) از طرف خداوند معرفی و معین می شود، تنها کسی که می تواند فرد شایسته مقام امامت را معرفی کند و به مردم بشناساند؛ اوست. امام باید ویژگی ها و صفات پیامبر اکرم (ص) به جز دریافت و ابلاغ وحی را داشته باشد؛ از جمله این ویژگی ها، « عصمت » است. البته تشخیص این صفت، برای انسان ها ممکن نیست؛ یعنی انسان ها نمی توانند تشخیص دهند که چه کسی معصوم است، مرتکب هیچ گناهی نمی شود و شایستگی این مقام را دارد.
۶۴	۹	با تدبیر در « آیات »، « روایات مطمئن و مسلم نقل شده از پیامبر (ص) » و « مطالعه تاریخ اسلام »؛ چه چیزی را درباره جانشینی رسول خدا (ص) در می یابیم؟ پاسخ: در می یابیم که خداوند، امیر المؤمنین علی بن ابی طالب (ع) را به جانشینی رسول خدا (ص) و امامت بعد از ایشان منصوب و امامان معصوم (علیهم السلام) پس از ایشان را نیز معرفی کرده است.
۶۴	۱۰	آیات و روایاتی که به معرفی جانشینان رسول خدا (ص) پرداخته اند را بنویسید. (ذکر ۴ مورد کافی است.) پاسخ: (۱) آیه انذار (۲) آیه ولایت (۳) حدیث جابر (۴) حدیث ثقلین (۵) حدیث منزلت (۶) حدیث غدیر
۶۵	۱۱	پس از گذشت حدود سه سال از بعثت نبی مکرم اسلام حضرت محمد (ص)، کدام فرمان از جانب خداوند بر ایشان آمد؟ و این آیه به چه نامی مشهور است؟ پاسخ: « وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ : خویشان نزدیکت را انذار کن. » - آیه انذار
۶۵	۱۲	بعد از نزول کدام آیه، « رسول خدا (ص)، چهل نفر از بنی هاشم را دعوت کرد و درباره اسلام با آنان سخن گفت و آنان را به دین اسلام فراخواند. از میان حاضران، فقط امام علی (ع) برخاست و گفت: من یار و یاور تو خواهم بود. در هر سه بار تکرار درخواست رسول خدا (ص)، همه سکوت می کردند و تنها امام علی (ع) قاطعانه اعلام آمادگی و فداکاری کرد؟ پس از آن پیامبر (ص)، چه کردند؟ پاسخ: « آیه انذار »؛ پیامبر (ص) دست آن حضرت را در دست گرفت، بیعت ایشان را پذیرفت و به مهمانان فرمود: « همانا، این برادر من، وصی من و جانشین من در میان شما خواهد بود. »
۶۵	۱۳	« آیه ولایت » را به همراه « ترجمه » آن بنویسید. پاسخ: « إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ » ترجمه: « همانا ولی شما خداوند و رسول اوست و مؤمنانی که نماز را بر پا می دارند و در حال رکوع، زکات می دهند. »
۶۵	۱۴	با توجه به آیه « إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ » به سؤالات داده شده زیر، پاسخ دهید: ۱- این آیه، به چه نامی مشهور است؟ پاسخ: آیه ولایت ۲- این آیه، در حق چه کسی نازل شده است؟ پاسخ: امام علی (ع) ۳- وقتی رسول خدا (ص) در مسجد پرسید چه کسی در حال رکوع صدقه داده، چه پاسخی شنید؟ پاسخ: فقیری که انگشتی در دست داشت به حضرت علی (ع) که در حال نماز بود، اشاره کرد و گفت: « آری »، این مرد در حال رکوع، انگشتی خود را به من بخشید.

۶۵	۱۵	با نزول کدام آیه، رسول خدا(ص) پس از دریافتن وحی از طرف خداوند که کسی در حال رکوع صدقه داده است و خداوند قصد دارد او را معرفی کند، با شتاب و در حالی که آیه را می خواند و مردم را از آن آگاه می کرد، به مسجد آمد؟ (۱) آیه ولایت ☒ (۲) آیه ابلاغ ☐ (۳) آیه تطهیر ☐ (۴) آیه اکمال ☐
۶۵	۱۶	نزول آیه تطهیر در شرایطی که رسول خدا(ص) با شتاب به مسجد بیاید و پرسد چه کسی در حال رکوع صدقه داده است و اعلام ولایت امام علی(ع) از جانب آن حضرت، برای چه بود؟ پاسخ: برای آن بود که مردم با چشم بینند و از زبان پیامبر(ص) بشنوند تا امکان « مخفی کردن آن » نباشد.
۶۶	۱۷	آیه ۵۹، سوره نساء « يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِيَ الْأَمْرِ مِنْكُمْ ... » در شهر نازل شد و درباره حکم موضوعی را بیان فرموده، و سپس بعد از آن حدیث بیان داشته شده است. (۱) مکه - کلی - جابر ☐ (۲) مدینه - کلی - جابر ☒ (۳) مکه - جزئی - ثقلین ☐ (۴) مدینه - جزئی - ثقلین ☐
۶۶	۱۸	وقتی آیات نماز، نازل شد یاران رسول خدا (ص) از ایشان می خواستند که چگونگی « نماز خواندن » را بدانند؛ پیامبر(ص) چه کاری را انجام دادند؟ پاسخ: پیامبر اکرم(ص) به مسجد آمدند و به آنان فرمود: « این گونه که من نماز می خوانم، شما هم بخوانید. » آن گاه نماز خواندن را به آنان تعلیم داد. نکته مهم: زمانی که آیه « اطاعت » یا « اُولی الامر » نازل شد، چون مانند خواندن نماز، به صورت « کلی » بیان شده است، نیاز به توضیحات « جزئی » بود که پیامبر(ص) در پاسخ جابر بن عبد... انصاری آن را بیان فرمود که به حدیث « جابر » مشهور شد.
۶۶	۱۹	آیه شریفه: « يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِيَ الْأَمْرِ مِنْكُمْ ... » کدام یک از قلمروهای پیامبر(ص) را شامل می شود؟ پاسخ: « دریافت و ابلاغ وحی »، « مرجعیت دینی » و « ولایت ظاهری »
۶۶	۲۰	وقتی جابر بن عبد... انصاری از رسول خدا (ص) سؤال کرد، « اُولی الامر » چه کسانی هستند؛ ایشان چه فرمودند؟ پاسخ: ای جابر، آنان « جانشینان من » و « امامان بعد از من » هستند؛ سپس آنان را یکی یکی به وی معرفی کردند.
۶۶	۲۱	پیامبر اکرم(ص)، به جابر بن عبد... انصاری فرمودند که کدام امام معصوم (ع) را در سن پیری خواهد دید و از او خواست که سلامش را به آن امام برساند؟ (۱) علی بن محمد(ع) ☐ (۲) حسن بن علی(ع) ☐ (۳) علی بن الحسین(ع) ☐ (۴) محمد بن علی(ع) ☒
۶۶	۲۲	رسول خدا(ص) در حدیث جابر، چه کسی را « هم نام » و « هم کنیه » خویش معرفی فرمودند؟ پاسخ: امام دوازدهم؛ حضرت مهدی(عج)
۶۶	۲۳	طبق حدیث جابر، رسول خدا (ص) درباره ماندن بر عقیده به امام زمان(عج) با وجود پنهان و طولانی بودن غیبت آن حضرت، شامل کدام افراد می داند؟ پاسخ: فقط افرادی که « ایمان راسخ » دارند، بر عقیده به وی باقی می مانند.
۶۷	۲۴	« حدیث ثقلین » را با « ترجمه » آن بنویسید. إِنِّي تَارِكٌ فِيكُمْ الثَّقَلَيْنِ كِتَابَ اللَّهِ وَ عِتْرَتِي أَهْلَ بَيْتِي؛ مَا إِنْ تَمَسَّكْتُمْ بِهِمَا لَنْ تَضِلُّوا أَبَدًا، وَإِنَّهُمَا لَنْ يَفْتَرِقَا حَتَّى يَرِدَا عَلَى الْحَوْضِ من در میان شما دو چیز گران بها می گذارم: « کتاب خدا، قرآن » و « عترتم، اهل بیتم ». را. اگر به این دو تمسک بجوید، هرگز گمراه نمی شوید و این دو هیچ گاه از هم جدا نمی شوند تا این که کنار حوض کوثر بر من وارد شوند.

۶۷	۲۵ چهار پیام برای حدیث « ثقلین » بنویسید. پاسخ: (۱) همان طور که قرآن و پیامبر (ص) از هم جدا نمی شوند، قرآن و اهل بیت (علیهم السلام) نیز همواره با هم اند. (۲) همان طور که قرآن « همیشگی » است، وجود معصوم نیز در کنار آن « همیشگی » است. (۳) در صورتی مسلمانان گمراه نمی شوند که به هر دو باهم، تمسک بجویند. (۴) نمی توان برای هدایت و سعادت اخروی، فقط از یکی از دو یادگار پیامبر(ص) پیروی کرد.
۶۸	۲۶ طبق حدیث: « أَنْتَ مِنِّي بِمَنْزِلَةِ هَارُونَ مِنْ مُوسَى إِلَّا أَنَّهُ لَا نَبِيَّ بَعْدِي » به سؤالات زیر پاسخ دهید: ۱- پیامبر اکرم (ص)، نسبت حضرت علی(ع) به خود را به چه کسانی تشبیه کرده است؟ الف) هارون(ع) به موسی(ع) ☒ (ب) موسی(ع) به هارون(ع) ☐ ۲- این حدیث، به چه نامی مشهور است؟ الف) منزلت ☒ (ب) ثقلین ☐ (ج) غدیر ☐ (د) جابر ☐ ۳- این حدیث، به کدام موضوع مهم زیر اشاره دارد؟ الف) معرفی امام علی(ع) به عنوان دوست پیامبر(ص) ☐ (ب) معرفی امام علی(ع) به عنوان جانشین پیامبر(ص) ☒ ۴- این حدیث، پایان یافتن کدام یک از مسئولیت های پس از رسول خدا (ص) را تأیید می کند؟ الف) مرجعیت دینی ☐ (ب) دریافت و ابلاغ وحی ☒ (ج) ولایت ظاهری ☐
۶۸	۲۷ با توجه به « حدیث غدیر »، به سؤالات زیر پاسخ دهید: ۱- « حَجَّةُ الْوَدَاعِ » یا « حَجَّةُ الْبَلَاغِ » را تعریف نمایید. پاسخ: پیامبر گرامی اسلام(ص)، در سال « دهم هجرت » عازم « مکه » شد تا فريضة حج را به جا آورد. این حج که در آخرین سال زندگی ایشان برگزار شد، به این نام مشهور شد. ۲- چرا در آخرین حج پیامبر(ص)، حدود ۱۲۰ هزار نفر شرکت کرده بودند؟ پاسخ: تا روش انجام دادن اعمال حج را از رسول خدا(ص) فرا گیرند و حج را با ایشان به جا آورند. ۳- آیه ۶۷، سوره مائده (آیه ابلاغ) چه زمانی نازل شد؟ پاسخ: پس از برگزاری حج و در مسیر بازگشت به « مدینه » در روز « هجدهم » ماه « ذی حجه » در محلی به نام « غدیر خم ».
۶۸ و ۶۹	۲۸ با توجه به آیه: « يَا أَيُّهَا الرُّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ » به سؤالات زیر، پاسخ دهید: ۱- خداوند چه فرمانی به پیامبر (ص) می دهد؟ پاسخ: آن چه که از سوی خدا به او رسیده است را به مردم برساند. ۲- اهمیت این فرمان، چقدر است؟ پاسخ: به اندازه تمام رسالت ۳- چرا خداوند به پیامبر اکرم (ص) وعده می دهد که او را حفظ خواهد کرد؟ پاسخ: چون افرادی می خواستند بعد از اعلام خلافت حضرت علی(ع) به وسیله پیامبر(ص)، به او آسیب برسانند.
۶۹	۲۹ بعد از نزول کدام آیه، پیامبر اکرم(ص) دستور داد همه «توقف» کنند تا بازماندگان برسند و آنان که جلو رفته اند، برگردند. ظاهر شده بود، ایشان ابتدا « نماز » را به جا آوردند و سپس در یک سخنرانی مهم و مفصل با مردم صحبت کرد و آنان را برای دریافت آن پیام بزرگ الهی آماده کرد؟ در کدام واقعه؟ پاسخ: « يَا أَيُّهَا الرُّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ... // واقعه غدیر خم ».

۶۹	پیامبر اکرم (ص) در سُخرانی روز غدیر، کدام مطلب زیر را «زودتر» بیان کردند؟ الف) هر کس که من ولیّ و سرپرست اویم، علی نیز ولیّ و سرپرست اوست ☐ ب) ای مردم، چه کسی به مؤمنان از خودشان سزاوارتر است؟ ☒	۳۰
۶۹	پیامبر اکرم (ص) در پایان سُخرانی غدیر، از مردم چه خواست؟ پاسخ: خواست که مطالب گفته شده را به «غایبان» برسانند. پس از آن، مردم برای عرض تبریک و شادباش آمدند و با امام علی(ع)، «بیعت» کردند.	۳۱
۷۰	چرا امام علی(ع) و دیگر امامان(علیهم السلام) باید مانند پیامبر اکرم(ص)، «معصوم» باشند؟ پاسخ: زیرا ایشان دو مسئولیت «مرجعیت دینی» و «ولایت ظاهری» مسلمانان را پس از رسول خدا (ص)، بر عهده دارند و کردار و گفتار آنان اسوه و راهنمای مسلمانان است. پس؛ ضروری است که آنان نیز معصوم از گناه و خطا باشند.	۳۲
۷۰	ضرورت داشتن کدام ویژگی، یکی از دلایل معرفی امام از جانب خدا به خلافت است؟ کدام آیه، به این موضوع اشاره دارد؟ پاسخ: معصوم بودن ایشان از «گناه» و «خطا» - «آیه تطهیر».	۳۳
۷۰	آیه «تطهیر» را با «ترجمه» آن بنویسید. پاسخ: «إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا؛ همانا خدا اراده کرده دور گرداند از شما اهل بیت، پلیدی و ناپاکی را و شما را کاملاً پاک و طاهر قرار دهد.»	۳۴
۷۰	طبق نقل «أُمّ سلمه» همسر رسول خدا (ص)، پیامبر (ص) در حقّ اهل بیت خویش این گونه دعا کرد: «خدایا! اینان اهل بیت من اند! آنان را از هر پلیدی و ناپاکی حفظ کن!» در همین زمان فرشته وحی آمد و آیه «.....» را قرائت کرد. (۱) إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا ☒ (۲) إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ ☐ (۳) يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ... ☐ (۴) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولَى الْأَمْرِ مِنْكُمْ... ☐	۳۵
۷۱	با تفکر در «آیه تطهیر» چه چیزهایی را در می یابیم؟ پاسخ: (۱) این آیه، هرگونه گناه و پلیدی را از پیامبر اکرم(ص)، امام علی(ع)، حضرت فاطمه(س)، امام حسن و امام حسین(ع)، دور می داند و آنان را معصوم از گناه و پلیدی معرفی می کند. (۲) این آیه، تعداد خاصی از خانواده پیامبر(ص) را در بر می گیرد که مقام «عصمت» دارند؛ یعنی در این جا افراد خاصی از اهل بیت رسول خدا (ص) مورد نظر است و شامل همه نمی شود. (۳) چون این تعداد خاص «معصومان» سُنْخَن و عمل آنان مطابق با دین و بیان کننده دستورات الهی است.	۳۶
۷۱	پیامبر گرامی اسلام (ص)، برای آگاهی مردم از کدام موضوع، مدت ها هر روز صبح، هنگام رفتن به مسجد از در خانه فاطمه(س) می گذشت و اهل خانه را «اهل بیت» صدا می زد؟ پاسخ: «نزل آیه تطهیر در حق این خانواده».	۳۷
۷۱	چرا آیه تطهیر در زمان رسول خدا(ص)، فقط شامل امام علی، حضرت فاطمه، امام حسن و امام حسین (علیهم السلام) می شد؟ پاسخ: زیرا در زمان رسول خدا(ص)، فقط این چهار نفر حضور داشتند، به همین دلیل در این روایت، تنها نام این چهار بزرگوار ذکر شده است. البته در سخنان دیگر ایشان، امامان بعدی هم جزء اهل بیت شمرده شده اند. (برای مثال حدیث جابر)	۳۸

۷۲	لازمه جانشینی رسول خدا (ص)، داشتن کدام ویژگی‌هاست؟ پاسخ: (۱) علم کامل (۲) عصمت از گناه و اشتباه	۳۹
۷۲	چرا پیروی از کلام و رفتار حضرت فاطمه زهرا (س) بر همه مسلمانان «واجب» است؟ پاسخ: زیرا؛ (۱) علم و عصمت کامل دارد. (۲) سرچشمه هدایت و رستگاری است.	۴۰

باسمه تعالی

جزوه درس به درس دین و زندگی (۲)، پایه یازدهم، بر اساس چاپ ۹۶

طراح: قاسم مندوانی، سرگروه معارف اسلامی و فلسفه و منطق شهرستان شادگان

ردیف	درس ششم: «پیشوایان اسوه!»	صفحه
۱	پیامبر اکرم (ص) پس از سیزده سال تلاش برای هدایت مردم «.....»، با دعوت مردم «.....»، به این شهر هجرت کرد و به فرمان خداوند، «.....» را ایجاد کرد. (۱) مکه - مدینه - ولایت معنوی ☐ (۲) مکه - مدینه - ولایت ظاهری ☒ (۳) مدینه - مکه - ولایت معنوی ☐ (۴) مدینه - مکه - ولایت ظاهری ☐ توجه: «ولایت ظاهری» همان: «تشکیل حکومت اسلامی دادن» است.	۷۷
۲	پیامبر اکرم (ص) در مدت ده سال حکومتی که در «مدینه» تشکیل داد، چگونه زندگی کرد؟ پاسخ: به گونه ای زندگی کرد که در همه ابعاد «فردی» و «اجتماعی»، از جمله در جایگاه «رهبری»، الگو و اسوه انسان ها شد و خداوند درباره ایشان فرمود: «قطعاً برای شما در رسول خدا، سرمشق نیکویی است برای کسی که به خداوند و روز رستاخیز امید دارد و خدا را بسیار یاد می کند.»	۷۷
۳	با توجه به آیه شریفه: «لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُو اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَ ذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا»؛ بنویسید، رسول خدا (ص) برای چه کسی «سرمشق نیکویی» است؟ پاسخ: کسی که: (۱) به خداوند و روز رستاخیز (قیامت) امید دارد. (۲) خدا را بسیار یاد کند.	۷۷
۴	امام علی (ع)، وقتی که حکومت را به دست گرفت، چه چیزی را اعلام کرد پاسخ: من بر اساس «دستورات قرآن» و «سنت رسول خدا (ص)» حکومت می کنم و بر همین اساس، اصلاحات مهمی را در جامعه آغاز کرد.	۷۷
۵	چهار مورد از ویژگی های سیره پیامبر اکرم (ص) در رهبری جامعه را فقط نام ببرید. پاسخ: (۱) تلاش برای برقراری عدالت و برابری (۲) محبت و مدارا با مردم (۳) سخت کوشی و دلسوزی در هدایت مردم (۴) مبارزه با فقر و محرومیت	۷۷ تا ۸۰
۶	یکی از اهداف مهم حکومت الهی رسول خدا (ص)، اجرای عدالت بود. درست ☒ نادرست ☐	۷۷
۷	از ویژگی های سیره پیامبر اکرم (ص) در رهبری جامعه، «تلاش برای برقراری عدالت و برابری» را توضیح دهید. پاسخ: یکی از اهداف مهم حکومت الهی رسول خدا (ص) «اجرای عدالت» بود، ایشان در این مورد با قاطعیت عمل کرد و کوشید تا جامعه ای «عادلانه» بنا کند که در آن از تبعیض خبری نباشد و همه در برابر قانون الهی «یکسان» باشند. این اقدام ایشان، در شرایطی انجام می گرفت که در جامعه آن روز حجاز و سایر کشورها، تبعیض و تفاوت طبقاتی یک قانون پذیرفته شده بود و کسی با آن مخالفت نمی کرد.	۷۷

۷۷	۸	پیامبر اکرم (ص)، در تقسیم « بیت المال مسلمانان » چگونه عمل می کرد؟ پاسخ: آن حضرت، درآمد بیت المال را به « تساوی » تقسیم می کرد و فرقی میان عرب و غیر عرب نمی گذاشت.
۷۷	۹	پیامبر اکرم (ص) در مقابل متجاوزان به حقوق ایشان و دیگران، چگونه روشی پیش می گرفتند؟ با همهٔ بردباری و ملایمتی که در برابر ضایع شدن حق شخصی خود داشت، در برابر ضایع شدن حقوق افراد جامعه می ایستاد و کوتاه نمی آمد و افراد متجاوز به حقوق مردم را در هر موقعیت و مقامی که بودند، مجازات می کرد.
۷۸	۱۰	طبق فرمایش رسول خدا (ص)؛ علت این که اقوام و ملل پیشین دچار سقوط شدند، چیست؟ پاسخ: به خاطر این که در اجرای عدالت، « تبعیض » روا می داشتند. اگر شخصی قدرتمند و صاحب نفوذ از ایشان دزدی می کرد رهایش می کردند و اگر فردی ضعیف دزدی می کرد، وی را مجازات می کردند.
۷۹	۱۱	رفتار رسول خدا (ص) با مردم به قدری « محبت آمیز » بود که مردم الف) ایشان را پدر مهربان خود می دانستند و در سختی ها به ایشان پناه می بردند ☒ ب) برای نزدیک شدن به ایشان، عیب دیگران را نزد وی بازگو می کردند ☐
۷۹	۱۲	حدیث شریف نبوی که در آن می فرماید: « بدی های یکدیگر را پیش من بازگو نکنید؛ زیرا دوست دارم با دلی پاک و خالی از کدورت با شما معاشرت کنم. » به کدام یک از ویژگی های سیره پیامبر اکرم (ص) در رهبری جامعه اشاره دارد؟ (۱) تلاش برای برقراری عدالت و برابری ☐ (۲) محبت و مدارا با مردم ☒ (۳) سخت کوشی و دلسوزی در هدایت مردم ☐ (۴) مبارزه با فقر و محرومیت ☐
۷۹	۱۳	رفتارهای محبت آمیز رسول خدا (ص) با مردم را بنویسید. پاسخ: (۱) هر کس به خانه پیامبر (ص) می رفت، به او احترام می گذاشت تا آن جا که گاهی ردای خود را زیر پای او پهن می کرد یا بر جای خود می نشاند. (۲) هرگز در مقابل یارانش پای خود را دراز نمی کرد و سعی می کرد تا وقتی که آن ها نشسته اند، در کنارشان باشد. (۳) اگر دربارهٔ آخرت حرف می زدند با آنان همراهی می کرد. (۴) اگر دربارهٔ خوردنی و آشامیدنی و سایر امور روزمره سخن می گفتند، برای اظهار مهربانی با آنان هم سخن می شد. (۵) گاهی در حضور ایشان، شعر می خواندند یا از گذشته خود می گفتند.
۷۹	۱۴	در همهٔ موارد زیر، پیامبر (ص) مانع مردم نمی شد مگر زمانی که، آنان را از ادامه بحث باز می داشت. (۱) در حضور ایشان، شعر می خواندند یا از گذشته خود می گفتند ☐ (۲) کار حرامی مانند غیبت کردن از آنان سر می زد ☒ (۳) دربارهٔ خوردنی و آشامیدنی و سایر امور روزمره سخن می گفتند ☐ (۴) دربارهٔ آخرت یا دنیا حرف می زدند ☐
۷۹ و ۸۰	۱۵	از ویژگی های سیره پیامبر اکرم (ص) در رهبری، « سخت کوشی و دلسوزی ایشان در هدایت مردم » را توضیح دهید. پاسخ: پیامبر اکرم (ص) چنان علاقه مند به نجات مردم از گمراهی بود که سختی ها و آزارهای این راه، هرگز سبب دوری او از مردم نگردید و آن قدر برای هدایت شان شبانه روز تلاش می کرد، که خداوند در این باره خطاب به مسلمانان فرمود: « رنج شما برای او سخت و دشوار است و بر { هدایت } شما حریص (به شدت علاقه مند) است. »

۱۶	آیا با همهٔ دلسوزی‌ها و زحمات‌های پیامبر اکرم (ص) در هدایت مردم، دشمنی سران قریش با ایشان «کم‌تر» شد؟ پاسخ: خیر، بلکه دشمنی آن‌ها «بیش‌تر» شد؛ می‌گفتند او «ساحر» و «جادوگر» است، می‌گفتند: «دیوانه» است، بر سر و رویش «خاکستر» می‌پاشیدند، «طعن و نیش زبان» به او می‌زدند. با وجود این‌ها، آن‌قدر با مهربانی و صبر و تحمل، به هدایت مردم ادامه می‌داد که گاه نزدیک بود از شدت غصه و اندوه فراوان از پا درآید، که خداوند به او فرمود: «لَعَلَّكَ بَاخِعٌ نَفْسِكَ أَلَا يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ: از این که برخی ایمان نمی‌آورند، شاید که جانت را {از شدت اندوه} از دست بدهی.»	۸۰
۱۷	امام علی (ع) که در بیش‌تر سخت‌کوشی و دلسوزی پیامبر اکرم (ص) در کنارشان بود، دربارهٔ تلاش‌های بی‌پایان ایشان، چه می‌فرمود؟ پاسخ: «پیامبر یک طبیب سیار بود، {بر خلاف سایر طبیبان} او خود به سراغ مردم می‌رفت، داروها و مرهم‌هایش را خودش آماده می‌کرد و ابزارهای طبابت را با خود می‌برد تا بر هر جا که نیاز باشد، مرهم بگذارد؛ بر دل‌های کور، گوش‌های کر، زبان‌های گنگ، او با داروهای خویش بیماران غفلت زده و سرگشته را درمان می‌کرد.»	۸۰
۱۸	پیامبر اکرم (ص)، تلاش می‌کرد کسانی را که با ایشان می‌جنگیدند نیز هدایت کند و به سوی حق دعوت نماید. ☒ درست ☐ نادرست	۸۰
۱۹	چرا پیامبر اکرم (ص)، ناچار بود مسلمانان را برای مقابله با دشمنان «بسیج» کند؟ پاسخ: زیرا متکبران و برخی از قبایل که تعالیم اسلام را به ضرر خود می‌دیدند، جنگ‌هایی را علیه آن حضرت به راه می‌انداختند.	۸۰
۲۰	پیامبر اکرم (ص) به مسلمانانی که به جنگ با دشمنان اسلام بسیج شده بودند، چه سفارش‌هایی می‌کرد؟ پاسخ: (۱) اگر کافری در جنگ کشته شد، او را مثله نکنید. (۲) کودکان، پیران و زنان را نکشید. (۳) حیوانات حلال گوشت را نکشید مگر این که برای تغذیه، به آن احتیاج داشته باشید. (۴) هرگز آب مشرکان را زهرآلود نکنید و مزارع و نخلستان‌ها را نسوزانید.	۸۰
۲۱	آیه: «لَعَلَّكَ بَاخِعٌ نَفْسِكَ أَلَا يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ» به کدام یک از ویژگی‌های سیرهٔ پیامبر اکرم (ص) در رهبری، اشاره دارد؟ (۱) محبت و مدارا با مردم ☐ (۲) مبارزه با فقر و محرومیت ☐ (۳) سخت‌کوشی و دلسوزی در هدایت مردم ☒ (۴) تلاش برای برقراری عدالت و برابری ☐	۸۰
۲۲	از ویژگی‌های سیرهٔ پیامبر اکرم (ص) در رهبری، «مبارزه با فقر و محرومیت» را توضیح دهید. پاسخ: رسول خدا (ص)، هم با فقر مبارزه می‌کرد و به دنبال بنای جامعه‌ای آباد و دور از محرومیت بود و هم با کوچک شمردن فقیران و بینوایان به مخالفت بر می‌خاست. از این رو، مردم را به کار و فعالیت تشویق می‌کرد، از بیکاری بدش می‌آمد و کسانی را که فقط عبادت می‌کردند و کار نمی‌کردند، مذمت می‌کرد.	۸۰
۲۳	رفتار پیامبر اکرم (ص) در ارتباط با «فقیران» را توضیح دهید. پاسخ: به فقیران بسیار احترام می‌گذاشت و اجازه نمی‌داد که به خاطر فقر مورد بی‌توجهی قرار گیرند و فراموش شوند. برخی از آن‌ها دوست صمیمی ایشان به شمار می‌رفتند. ثروت را ملاک برتری نمی‌شمرد. به آسانی با فقیرترین و محروم‌ترین مردم می‌نشست و صمیمانه با آن‌ها گفت و گو می‌کرد. آنان نیز رسول خدا (ص) را همدل و همراز خود می‌یافتند.	۸۱
۲۴	حدیث رسول خدا (ص) که در آن می‌فرماید: «به من ایمان نیاورده است کسی که شب را با شکم سیر بخوابد و همسایه‌اش گرسنه باشد.» به کدام یک از ویژگی‌های سیرهٔ پیامبر اکرم (ص) در رهبری، اشاره دارد؟ پاسخ: مبارزه با فقر و محرومیت	۸۱

۸۲	امیر مؤمنان علی(ع)، ده سال قبل از هجرت پیامبر (ص) در خانه کعبه به دنیا آمد. درست ☐ نادرست ☒	۲۵
۸۲	ابوطالب (ع) پدر بزرگوار امیر مؤمنان، به پیشنهاد چه کسی نام ایشان را «علی» گذاشت و به چه مناسبت؟ (۱) عبدالمطلب - والا و بلند مرتبه ☐ (۲) پیامبر اکرم (ص) - والا و بلند مرتبه ☒	۲۶
۸۲	طبق فرمایش امیر مؤمنان امام علی(ع)، رسول خدا (ص) هر سال در کجا، گوشه‌ای بر می‌گزید؟ پاسخ: «غار حراء»	۲۷
۸۲	هنگامی که وحی بر پیامبر (ص) فرود آمد، امام علی(ع) آوای اندوهگین چه کسی را شنید، زمانی که از پیامبر خدا، پرسید این فریاد اندوهناک چیست؟ ایشان چه پاسخی داد؟ پاسخ داد: این شیطان است که از پرستش خود ناامید شده است.	۲۸
۸۳	عبارت: «بی‌گمان آن چه را می‌شنوم، تو هم می‌شنوی و آن چه را می‌بینی، تو هم می‌بینی؛ جز این که تو پیامبر نیستی، بلکه وزیر هستی و تو هر آینه بر راه خیر می‌باشی.» خطاب پیامبر (ص) به چه کسی است؟ و تداعی گر کدام حدیث است؟ پاسخ: «امام علی (ع)» - «حدیث منزلت».	۲۹
۸۳	رسول خدا (ص) در سخنان خود از پیروان امام علی(ع) از چه کلمه‌ای استفاده کرد و به چه مناسبت؟ پاسخ: «شیعه» به معنای «پیرو»؛ و پیروی از امام علی(ع) را سبب «رستگاری» دانسته است.	۳۰
۸۳	با توجه به جمله رسول خدا (ص): «سوگند به خدایی که جانم در دست قدرت اوست، این مرد و شیعیان و پیروان او، رستگارند و در روز قیامت، اهل نجات‌اند.» به سؤالات زیر پاسخ دهید: الف - این جمله را چه کسی از رسول خدا (ص)، روایت کرده است؟ پاسخ: «جابر بن عبد الله... انصاری» ب - پیامبر اکرم (ص) در ادامه سخنان خود، کدام صفات امیر مؤمنان علی(ع) را بیان فرمود؟ پاسخ: این مرد؛ (۱) اولین ایمان آورنده به خدا (۲) وفادارترین شما در پیمان با خدا (۳) راسخ‌ترین شما در انجام فرمان خدا (۴) صادق‌ترین شما در داوری بین مردم (۵) بهترین شما در رعایت مساوات بین آنها (۶) ارجمندترین شما نزد خداست. ج - پس از برشمردن صفات امیر مؤمنان علی(ع) توسط رسول خدا (ص)، کدام آیه نازل شد؟ پاسخ: «إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَئِكَ هُمْ خَيْرُ الْبَرِيَّةِ : قطعاً کسانی که ایمان آوردند و کارهای شایسته انجام دادند، اینان بهترین مخلوقات‌اند.»	۳۱
۸۳	«شیعه» در اصطلاح به چه کسی گفته می‌شود؟ پاسخ: مسلمانی است که به فرمان خدا و پیامبر (ص)، امیرالمؤمنین علی(ع) را «جانشین» پیامبر (ص) می‌داند و از او «پیروی» می‌کند.	۳۲
۸۴ و ۸۵	بزرگان علم و دانش - مسلمان و غیر مسلمان - پس از بررسی شخصیت امام علی(ع) با شگفتی چه چیزی را مشاهده کردند؟ پاسخ: مشاهده کردند فضایی در آن امام است، که به سختی در یک فرد، «جمع» می‌شود. آن امام، در میدان جنگ «شجاع‌ترین»؛ در محراب عبادت، «عابدترین»؛ در مقام قضاوت، «دقیق‌ترین»؛ در کلاس درس، «عالم‌ترین»؛ در بلاغت و زیبایی سخن، «بلیغ‌ترین» و در عرصه حکمرانی، «عادل‌ترین» است.	۳۳
۸۵	امام علی(ع) همانند رسول خدا (ص)، همه فضائل الهی را در خود جمع کرده بود و تمام ویژگی‌هایی را که یک رهبر جامعه باید داشته باشد، دارا بود. درست ☒ نادرست ☐	۳۴
۸۵	دو مورد از فضائل و ویژگی‌های امیر مؤمنان علی(ع) را نام ببرید. پاسخ: (۱) عدالت بی‌مانند (۲) علم بی‌کران	۳۵

۳۶	امام علی(ع) پس از چند سال خانه نشینی (دوری از خلافت) و در چه شرایطی به صحنه آمد و خلافت را پذیرفت؟ پاسخ: پس از ۲۵ سال - زمانی که با درخواست عمومی مردم و اصرار آن‌ها بر پذیرش خلافت، حجت را بر خود تمام دید، به صحنه آمد.	۸۵
۳۷	امام علی(ع) از همان آغاز خلافت خویش، با الگو قرار دادن سیره و روش چه کسی اقدام کرد و چه چیزی را سر لوحه کار خود قرار داد؟ پاسخ: « سیره و روش رسول خدا (ص) » - « عدالت و مبارزه با تبعیض و نابرابری ».	۸۵
۳۸	طبق فرمایش امام علی(ع) در روزهای آغازین حکومتش، چه کسانی « ننگ دنیا » و « عذاب آخرت » را خریده‌اند؟ پاسخ: گروهی که بیش از حق خود، از بیت‌المال و اموال عمومی برداشته‌اند و جیب خود را انباشته‌اند و ملک و باغ خریده‌اند.	۸۶
۳۹	سخن امام علی(ع) که در آن می‌فرماید: « سوگند به خدا، اگر همه دنیا را { با تمام وسعتش } به من بدهند تا به اندازه گرفتن پوست جو، از دهان موری خدا را نافرمانی کنم، نخواهم کرد. » به کدام یک از فضائل و ویژگی‌های ایشان دلالت دارد؟ پاسخ: « عدالت بی مانند ».	۸۶
۴۰	جمله امیرمؤمنان علی(ع): « به خدا سوگند، حتی برای دو روز نیز او را به کار نخواهم گماشت و من هیچ گاه گمراه‌کنندگان را کارگزار خود قرار نخواهم داد. » درباره کیست و اشاره به کدام ویژگی و فضیلت امام علی(ع) دارد؟ پاسخ: « معاویه » - « عدالت بی مانند ایشان ».	۸۶
۴۱	یکی از ابعاد شگفت‌انگیز شخصیت امیرالمؤمنین علی(ع)، « علم و معرفت » وی بود. درست ☒ نادرست ☐	۸۶
۴۲	امام علی(ع) در کدام موضوعات مورد نیاز هدایت و سعادت انسان، سخن گفته و ما را راهنمایی کرده است؟ پاسخ: (۱) جهان‌شناسی (۲) انسان‌شناسی (۳) دین‌شناسی (۴) حکومت و کشورداری (۵) نظام اجتماعی و اقتصادی (۶) اخلاق و فضیلت و ...	۸۷
۴۳	کتاب « نهج البلاغه » که بخشی از سخنرانی‌ها، نامه‌ها و پند و اندرزهای امام علی(ع) را در خود جای داده، حکایتگر کدام یک از ویژگی‌ها و فضائل ایشان است؟ پاسخ: « علم بی کران ».	۸۷
۴۴	چه کسی در مقدمه کتاب شرح بر نهج البلاغه نوشته است: « به حق، سخن علی را از سخن خالق (قرآن) فروتر و از سخن مخلوق (دیگر انسان‌ها) برتر خوانده‌اند ... » و به کدام یک از فضائل و ویژگی‌های امیرالمؤمنین علی(ع) اشاره دارد؟ پاسخ: « ابن ابی‌الحدید معتزلی، که از دانشمندان بزرگ اهل سنت است. » - « علم بی کران امام علی(ع) ».	۸۷
۴۵	« قسم می‌خورم به کسی که همه امت‌ها به او قسم می‌خورند، که ۵۰ سال است این خطبه را مطالعه می‌کنم و در این ۵۰ سال، بیش از هزار مرتبه آن را خوانده‌ام و تاکنون هیچ بار آن را نخوانده‌ام مگر آن که در جانم شگفتی و بیداری عمیقی ایجاد کرده است. » این جمله، از کیست و درباره کدام خطبه نهج البلاغه است؟ پاسخ: « ابن ابی‌الحدید معتزلی - خطبه ۲۲۱ »	۸۷
۴۶	آیا امیرالمؤمنین علی(ع)، غیر از رسول خدا (ص) نزد فرد دیگری نیز شاگردی کرده است؟ توضیح دهید. پاسخ: خیر، در حقیقت دانش ایشان متصل به دانش پیامبر (ص) بود و دانش پیامبر (ص) نیز از وحی الهی سرچشمه می‌گرفت. پیامبر اکرم (ص) در همین باره فرمود: « اَنَا مَدِينَةُ الْعِلْمِ وَ عَلِيُّ بَابُهَا فَمَنْ أَرَادَ الْعِلْمَ فَلْيَأْتِهَا مِنْ بَابِهَا ؛ مَنْ شَهِرَ عِلْمَ هَسْتُمْ وَ عَلِيٌّ دَرِ أَنْ اسْتِ، هَر كَسٍ مِي خَوَاهِدَ بَه اَيْنِ عِلْمِ بَرَسِدَ، بَايِدَ اَز دَرِ اَنْ وَارِدَ شَوَد. »	۸۷

باسمه تعالی

جزوه درس به درس دین و زندگی (۲)، پایه یازدهم، بر اساس چاپ ۹۶

طراح: قاسم مندوانی، سرگروه معارف اسلامی و فلسفه و منطق شهرستان شادگان

ردیف	درس هفتم: «وضعیت فرهنگی، اجتماعی و سیاسی مسلمانان، پس از { رحلت رسول خدا (ص) }»	صفحه
۱	چرا نظام حکومت اسلامی که بر مبنای «امامت» طراحی شده بود، پس از رحلت رسول خدا (ص) تحقق نیافت؟ پاسخ: زیرا حوادثی روی داد که رهبری امت را از مسیری که پیامبر اکرم (ص) «برنامه ریزی» کرده و به آن «فرمان» داده بود، خارج کرد.	۹۵
۲	پس از رحلت رسول خدا (ص)، امامان معصوم (علیهم السلام) با وجود حضور در جامعه، فاقد «.....» و «.....» لازم برای اجرای همه جانبه مسئولیت های خود شدند. پاسخ: «قدرت» و «امکانات».	۹۵
۳	حکومت امیرالمؤمنین (ع)، چه مدت زمانی طول کشید؟ پاسخ: «چهار سال و نه ماه»	۹۵
۴	کدام امام معصوم، در مدت کوتاه حکومت خود و با وجود مشکلات و جنگ هایی که با «عهدشکنان» و «دشمنان داخلی» داشت؛ عالی ترین نمونه حکومت را عرضه کرد؟ پاسخ: امیرالمؤمنین (ع)	۹۵
۵	آنان کسانی بودند که سرسختانه با پیامبر اکرم (ص) مبارزه می کردند و فقط هنگامی تسلیم شدند که نبی مکرم اسلام، شهر «مکه» را فتح کرد و آنان راهی جز «تسلیم» و «اطاعت» نداشتند؟ (۱) بنی امیه ☒ (۲) بنی عباس ☐ (۳) مارقین ☐ (۴) قاسطین ☐	۹۵
۶	وی رهبری مشرکان را بر عهده داشت، حدود دو سال قبل از رحلت پیامبر اکرم (ص) به ناچار تسلیم شد و به ظاهر، اعلام مسلمانی کرد؟ پاسخ: «ابوسفیان».	۹۵
۷	کدام یک از موارد زیر، از کارهای «معاویه» نیست؟ (۱) جنگ صفین را علیه امیرالمؤمنین (ع) به راه انداخت ☐ (۲) با بهره گیری از ضعف یاران امام حسن (ع)، حکومت مسلمانان را به دست گرفت ☐ (۳) آشکارا شراب می خورد، سگ بازی و میمون بازی می کرد ☒ (۴) خلافت رسول خدا (ص) را به سلطنت تبدیل کرد ☐	۹۵
۸	معاویه، در سال چهارم هجری چگونه توانست حکومت مسلمانان را به دست بگیرد؟ پاسخ: «با بهره گیری از ضعف و سستی یاران امام حسن (ع)».	۹۵
۹	معاویه بر خلاف تعهدی که به مسلمانان داده بود، مروان را جانشین خود قرار داد. درست ☐ نادرست ☒	۹۶
۱۰	چهار مورد از کارهای یزید را بنویسید. پاسخ: (۱) هر کار زشت و ناپسندی را انجام می داد. (۲) احکام خداوند، مانند نماز را به بازی و سخره می گرفت. (۳) آشکارا شراب می خورد و سگ بازی و میمون بازی می کرد. (۴) با همان سگ و میمون، وارد مجالس می شد و آنها را در کنار دست خود می نشاند. (۵) نوه گرامی پیامبر اکرم (ص)، امام حسین (ع) و فرزندان و یارانش را با وضع هولناکی به شهادت رساند.	۹۶

	۶) خانوادهٔ امام حسین(ع) را که از نوادگان پیامبر اکرم(ص) بودند، به عنوان اسیر، در شهرها گرداند.	
۹۶	امیرالمؤمنین علی(ع)، در سخنرانی‌های متعدد، بارها مسلمانان را نسبت به ضعف و سستی‌شان در مبارزه با حکومت «.....» بیم می‌داد. پاسخ: «بنی‌امیه».	۱۱
۹۶	امیرالمؤمنین علی(ع) در سخنرانی خود؛ علت پیروزی شامیان بر عراقی‌ها را چه چیزی معرفی کرده‌اند؟ پاسخ: «نه از آن جهت که آنان به حق نزدیک‌ترند، بلکه به این جهت که آنان در راه باطلی که زمامدارشان {حاکمشان} می‌رود، شتابان فرمان او را می‌برند و شما در حق من، بی‌اعتنایی و کندی می‌کنید.»	۱۲
۹۶	امام علی(ع) در سخنرانی خویش با مردم عراق، کدام مطلب را سبب «به درد آوردن قلب انسان» بیان می‌کند؟ پاسخ: این مطلب که «آنها {شامیان} در مسیر باطل خود، این چنین متحدند و شما در راه حق این گونه، متفرق و پراکنده‌اید.»	۱۳
۹۶	امام علی(ع) کدام عوامل را در آینده، موجب سوار شدن بنی‌امیه بر تخت سلطنت؛ پیش‌بینی کرد و عراقی‌ها را از چنین روزی «بیم» داد؟ پاسخ: ۱) سرپیچی از دستورات امام ۲) اختلاف و تفرقه میان مسلمانان	۱۴
۹۶	امام علی(ع) در نهج‌البلاغه می‌فرماید: «به خدا سوگند، «.....» چنان به ستمگری و حکومت ادامه دهند که حرامی باقی نماند جز آن که حلال شمارند. پاسخ: «بنی‌امیه».	۱۵
۹۶	امام علی(ع)، پیش‌بینی کرد که دو دسته در هنگام تسلط بنی‌امیه بر مسلمانان گریه می‌کنند؛ کدام‌اند؟ پاسخ: ۱) دسته‌ای بر «دین خود» که آن را که آن را از دست داده‌اند. ۲) دسته‌ای دیگر، برای «دنایای خود» که به آن نرسیده‌اند.	۱۶
۹۶	«با این که خود را آموزادگان پیامبر(ص) می‌دانستند و به نام «اهل بیت (علیهم‌السلام)» قدرت را از بنی‌امیه گرفته بودند، روش سلطنتی آنان را ادامه دادند و در ظلم و ستم به اهل بیت پیامبر (ص) از چیزی فروگذار نکردند؟ (۱) آل‌زیار ☐ (۲) بنی‌مروان ☐ (۳) بنی‌عباس ☒ (۴) بنی‌سفیان ☐	۱۷
۹۶ و ۹۷	اگر کدام عوامل در دوران (بنی‌امیه و بنی‌عباس) نبودند، جز‌نامی از «اسلام» باقی نمی‌ماند؟ پاسخ: ۱) تحوّل معنوی و فرهنگی ایجاد شده در عصر پیامبر اکرم (ص) ۲) دو میراث گران‌قدر آن حضرت یعنی: {قرآن و عترت}	۱۸
۹۷	مسائل و مشکلات فرهنگی، اجتماعی و سیاسی عصر امامان (علیهم‌السلام) را فقط نام ببرید. پاسخ: ۱) ممنوعیت از نوشتن احادیث پیامبر اکرم (ص) ۲) تحریف در معارف اسلامی و جعل احادیث ۳) ارائهٔ الگوها و اسوه‌های نامناسب ۴) تبدیل حکومت عدل نبوی به سلطنت {قیصری و کسرابی}	۱۹
۹۷	مهم‌ترین مسائل و مشکلات عصر ائمه (ع) که نتیجهٔ دوری از راه آن بزرگواران بود؛ چیست؟ بنویسید. پاسخ: پس از رحلت رسول‌خدا(ص)، سفارش آن حضرت به نوشتن سخنانشان نادیده گرفته شد و نوشتن احادیث ایشان، «ممنوع» شد. به همین جهت، کسانی که به این احادیث علاقه‌مند بودند، فقط می‌توانستند آن‌ها را به «حافظه» بسپارند و از این طریق به دیگران منتقل کنند.	۲۰

۹۷	۲۱	نتایج نامطلوب نگهداری حدیث به شیوه به «حافظه سپردن» را بنویسید. پاسخ: الف) احتمال خطا در نقل احادیث «افزایش» یافت و امکان کم و زیاد شدن اصل حدیث فراهم شد. ب) شرایط مناسب برای جاعلان حدیث پیش آمد و آنان بر اساس غرض ها و هدف های شخصی به جعل یا تحریف حدیث پرداختند یا به نفع حاکمان ستمگر از نقل برخی احادیث خودداری کردند. ج) بسیاری از مردم و محققان، از یک منبع مهم هدایت بی بهره ماندند.
۹۷	۲۲	چرا بسیاری از مردم و محققان - بعد از منع شدن نقل حدیث پیامبر (ص) - ناچار شدند سلیقه شخصی را در احکام دینی دخالت دهند و گرفتار اشتباهات بزرگ شدند؟ پاسخ: « زیرا از یک منبع مهم هدایت بی بهره بودند. »
۹۷	۲۳	چرا پس از منع نوشتن حدیث پیامبر اکرم (ص)، اوضاع نابسامان حدیث برای پیروان ائمه (علیهم السلام) پیش نیامد؟ پاسخ: زیرا ائمه (علیهم السلام)، احادیث پیامبر اکرم (ص) را «حفظ» کرده بودند و شیعیان؛ این احادیث را از طریق این بزرگواران که خود انسان هایی «معصوم» و «به دور از خطا» بودند و سخنانشان مانند سخنان رسول خدا (ص) معتبر و موثق بود، به دست آوردند.
۹۸	۲۴	از مسائل و مشکلات فرهنگی، اجتماعی و سیاسی دوران ائمه (علیهم السلام)؛ «تحریف در معارف اسلامی و جعل حدیث» را توضیح دهید. پاسخ: برخی از عالمان وابسته به بنی امیه و بنی عباس و گروهی از علمای اهل کتاب (یهودی و مسیحی) مانند کعب الاحبار که به ظاهر مسلمان شده بودند، از موقعیت و شرایط برکناری امام معصوم استفاده کردند و به تفسیر و تعلیم آیات قرآن و معارف اسلامی، «مطابق با افکار خود» و «موافق با منافع قدرتمندان» پرداختند. برخی از آنها در مساجد می نشستند و داستان های خرافاتی درباره پیامبران برای مردم نقل می کردند. این مطالب، به کتاب های «تاریخی» و «تفسیری» راه یافت و سبب گمراهی بسیاری از مسلمانان شد.
۹۹	۲۵	عموم مردم در «اعتقادات» و «عمل خود»؛ از چه کسانی دنباله روی و آنها را «اسوه» قرار می دهند؟ پاسخ: «شخصیت های برجسته جامعه».
۹۹	۲۶	در زمانی که رسول خدا (ص) «اسوه» مردم بود، چه انسان هایی تربیت شدند و بعد از رحلت ایشان، چه اتفاقی افتاد؟ پاسخ: انسان های آزاده، با ایمان و شجاعی چون امام علی (ع)، مقداد، عمار، ابوذر و سلمان تربیت شدند، اما هر چه که جامعه از زمان پیامبر اکرم (ص) فاصله می گرفت، حاکمان وقت تلاش می کردند که شخصیت های اصیل اسلامی، به خصوص اهل بیت پیامبر (ص) را در انزوا قرار دهند و افرادی که در اندیشه، عمل و اخلاق از معیارهای اسلامی دور بودند؛ به جایگاه برجسته برسانند و راهنمای مردم معرفی کنند.
۱۰۰	۲۷	پس از گذشت مدتی از رحلت رسول خدا (ص)، جاهلیت چگونه وارد زندگی اجتماعی مسلمانان شد؟ بنویسید. پاسخ: «با شکلی جدید»؛ یعنی شخصیت های با تقوا، جهادگر و مورد احترام و اعتماد پیامبر اکرم (ص) «منزوی شدند» و طالبان قدرت و ثروت، «قرب و منزلت» یافتند.
۱۰۰	۲۸	از مسائل و مشکلات فرهنگی، اجتماعی و سیاسی دوران ائمه (علیهم السلام)؛ «تبدیل حکومت عدل نبوی به سلطنت» را توضیح دهید. پاسخ: حاکمان بنی امیه و بنی عباس نیز، به تدریج مسیر حکومت را عوض کردند و برای خود و اطرافیانشان کاخ های بزرگ و مجلل ساختند و خزائن خود را از جواهرات گران قیمت، انباشته کردند. این تغییر مسیر، جامعه مؤمن و فداکار عصر پیامبر اکرم (ص) را به جامعه ای راحت طلب، تسلیم و بی توجه به سیره و روش رسول خدا (ص)، تبدیل کرد. این تغییر فرهنگ، سبب شد که ائمه اطهار (علیهم السلام) با مشکلات زیادی روبرو شوند و نتوانند مردمان آن دوره را با خود همراه کنند.